

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Autostimulace (masturbace) dětí předškolního věku z pohledu učitelek

Vypracovala: Alena Anna Červená
Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová, Ph. D.

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucí mé práce, PhDr. Martě Franclové Ph. D. za trpělivost a pomoc při tvorbě této práce. Dále bych chtěla poděkovat učitelkám Janě Havránkové, Bc. Kateřině Tomešové a Bc. Ivaně Moravcové za rozhovory. Také bych chtěla poděkovat rodině za podporu.

Abstrakt

Ve své práci „Autostimulace (masturbace) dětí předškolního věku z pohledu učitelek se zajímám především o vývoj dětské sexuality a to ze současného pohledu i z pohledu S. Freuda. Více se zaměřuji na projevy sexuality v mateřských školách, především na masturbaci. Zajímala jsem se o příčiny dětské masturbace i o následky neadekvátní reakce na dítě. Teoretickou část uzavírá téma sexuální výchovy ve školkách. Praktická část se skládá z kvantitativního výzkumu, který byl proveden dotazníkovou metodou a kvalitativního výzkumu, formou polostrukturovaného rozhovoru se třemi učitelkami z mateřských škol.

Klíčová slova: dětská masturbace, vývoj dětské sexuality, sexuální výchova ve školce

Abstract

In this work, Self-stimulation (masturbation) preschool children from the perspective of teachers, I am primarily interested in the development of children's sexuality and the contemporary perspective and from the perspective of Sigmund Freud. My main focus is on manifestations of sexuality in kindergartens, especially on masturbation. I was interested in the causes of childhood masturbation and the consequences of the inadequate response to the child. The theoretical part concludes the topic of sex education in kindergarten. The practical part consists of quantitative research, which was conducted by questionnaire method and qualitative research in the form of semi-structured interview with three teachers from nursery schools.

Key words: Child masturbation, development of child sexuality, sex education in kindergarten

OBSAH

ÚVOD	8
1. SIGMUND FREUD – TEORIE SEXUÁLNÍHO VÝVOJE	9
1.1. Dětská sexualita	9
1.1.1. Podobenství sexuality dětského věku a dospělého.....	9
1.2. Vývoj libida	9
1.2.1. Orální období	9
1.2.2. Sadisticko- anální období.....	10
1.2.3. Falické období.....	11
1.2.4. Genitální fáze	11
1.3. Výhružky kastrací	11
1.4. Falické období z pohledu dnešní doby.....	12
1.5. Dvojí období začátku	13
1.6. Oidipovský komplex	13
1.6.1. Identifikace	13
1.6.2. Oidipovský komplex u dospělých.....	14
1.6.3. Elektřin komplex	14
1.7. Následky neuspokojené dětské sexuality	14
1.7.1. Já	15
1.7.2. Subsystemy osobnosti	15
1.7.3. Dnešní náhled na vliv dětské sexuality na osobnost	16
2. VÝVOJ DĚTSKÉ SEXUALITY.....	17
2.1. Gender.....	17
2.2. Pohlavní identita	18
3. DĚTSKÁ AUTOSTIMULACE.....	19
3.1. Jak k dětské masturbaci přistupovat.....	21
3.2. Jak k masturbujícímu dítěti přistupovat ve školce.....	21
3.3. Dětská masturbace, jako ukazatel narušení dětské psychiky	22
3.3.1. Dětská autostimulace, jako příznak deprivace	22
3.3.2. Děti z dětských domovů.....	23
3.4. Narušení sexuálního vývoje	24
3.4.1. Sexuální identifikace	24
3.4.2. Sexuální role.....	25

3.4.3. Sexuální preference	25
3.4.4. Sexuální chování	25
3.5. Hra na doktory	25
3.6. Děti a sexualita v médiích	26
4. SEXUÁLNÍ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU.....	27
5. PRAKTICKÁ ČÁST	30
5.1. Cíl výzkumu	30
5.2. Metodologie	30
5.2.1. Kvantitativní výzkum.....	30
5.2.2. Kvalitativní výzkum	30
5.3. Kvantitativní výzkum	31
5.4. Kvalitativní výzkum	40
5.4.1. Učitelky	40
5.4.2. Rozhovory	41
5.5. Diskuse	51
ZÁVĚR.....	52
LITERATURA	53

ÚVOD

Dětská masturbace, pro někoho nepochopitelné spojení, pro jiného běžná situace. Mnoho lidí, především rodičů, si myslí, že dítě a masturbace nemá nic společného, vždyť je na to ještě malé. Opak je ale pravdou. Téměř každá učitelka v předškolním vzdělávání se setká s dětskou masturbací. Jedná se totiž o naprosto přirozený jev, spojený s předškolním věkem.

Nemůžeme chtít, aby všichni rodiče věděli o každé zvláštnosti dítěte, ale podle mého názoru by každý pedagog předškolního vzdělávání měl mít o tomto jevu povědomí a vědět jak má správně s dítětem jednat, aby u něj nevytvořil blok pro pozdější sexuální život.

Ve své bakalářské práci se zajímám především o dětskou masturbaci, její vliv na dítě a přístup společnosti k této aktivitě. Touto prací chci poukázat na to, že většina dětí předškolního věku masturbuje z naprosto přirozeného důvodu. Předškolní věk je obdobím objevování svého těla, a když děti přijdou na tyto doteky, které jim jsou tak příjemné, je naprosto pochopitelné, že často masturbaci používají. Také bych ale chtěla upozornit na několik málo případů, ve kterých může být dětská masturbace ukazatelem problému ať už zdravotního, tak psychického. Brzy jsem zjistila, že k pochopení této sexuální aktivity dětí se budu muset podrobněji zajímat i tématy, které s touto aktivitou úzce souvisí. Tím jsou vývoj dětské sexuality, Freudova teorie sexuálního vývoje a sexuální výchova v mateřských školách. Téma dětské masturbace mě ale zavedlo také k tématu dětské deprivace, o které jsem se mylně domnívala, že je příčinou nenaplnění dětské masturbace. Při zkoumání této problematiky se ale ukázalo, že dětská autostimulace je reakcí na dětskou deprivaci.

Jsem ráda, že jsem si pro svou práci toto téma zvolila a doufám, že někdy v budoucnosti pomůže rodičům, či pedagogům v mateřských, případně i základních, školách, kteří se s tímto fenoménem dětského věku setkají a nebudou si vědět rady.

1. SIGMUND FREUD – TEORIE SEXUÁLNÍHO VÝVOJE

1.1. Dětská sexualita

Počátkem sexuálního života byla vždy označována puberta a projevy dětské sexuality byly považovány za předčasnou zralost či degeneraci. Díky psychoanalýze ale bylo objeveno velké množství pravidelně se opakujících sexuálních jevů již v dětském věku. Toto zjištění přinutilo vědce posunout začátek sexuální funkce u dětí téměř až na počátek (Freud 1998 s. 175)

1.1.1. Podobenství sexuality dětského věku a dospělého

Později se ale v dalších Freudových spisech dočítáme o mnoha podobenstvích sexuality v dětském a dospělém věku. Uvádí zde, že již v dětském věku nastává volba objektu a to tím způsobem, že se všechny sexuální snahy zaměřují na jednu jedinou osobu, u nichž chtějí dosáhnout svých cílů. To je charakteristická pro období puberty, kde slouží k největšímu přiblížení k definitivnímu utváření sexuálního života. (Freud 1998 s. 233)

Jako hlavní rozdíl oproti pubertálnímu a dospělému období uvádí, že v dětství se neprosadí spojení dílčích pudů a jejich podřízení primátu genitálií. Přes to se ale ve vrcholném období vývojové fáze dětské sexuality, která probíhá přibližně ve věku pěti let, setkáváme se zájmem o genitálie a s jejich manipulací, jenž je jen o málo menší než zájem o genitálie v dospělém věku. (Freud 1998 s. 234)

1.2. Vývoj libida

Libido je označení pro sexuální pud a jeho projev v duševním životě. Skládá se ze tří dílčích pudů, které mají každý základ ve významné erotogenní zóně. Jednotlivé pudy zprvu usilují o samostatné uspokojování, v průběhu vývoje, jsou vak stále více spojovány dohromady. Díky faktu, že dílčí pudy fungují na základě erotogenních zón, dá se jejich funkčnost pozorovat i v dnešní době.

1.2.1. Orální období

Je prvním stupněm sexuálního vývoje. Uspokojení je přijímáno pomocí úst a okolí, projevuje se především potřebou sání, kdy je u dítěte uspokojena potřeba hladu a tím vyvolaný kladný prožitek přicházející skrz orální oblast.

Orální neuspokojení se může projevovat v dospělosti přejídáním, zaujetím zvýrazněnými rty, nebo kouřením. S. Freud uvádí, že kanibal má své nepřátele tak rád, že je sní, a nesní ty, jež z nějakého důvodu nedokáže mít rád. Plyne to z potřeby přivlastnit si určitou osobu tím, že ji sní a tím i zničí. (Freud 1998 s. 90)

V dnešní vývojové psychologii se můžeme setkat s širším významem orálního období pro vývoj dítěte: *Na počátku života jde ve značné míře o uspokojení biologických potřeb. Podle Freuda je základní receptivita vázána na orální aktivitu, tj. sání a později kousání. Ta sice primárně souvisí s jídlem, ale může mít mnohem širší význam. Ústa jsou v kojeneckém věku důležitá i pro kontakt s okolím. Dítě jimi poznává, a jestliže chce nějaký objekt dobře prozkoumat, tak jej cpe do pusy. Kojenci mají sklony brát věci do rukou a pak je strkat do úst. To čeho se zmocní, často odmítají vydat, jako by se tento předmět stal součástí jejich bytosti.* (Vágnerová 2012 s. 72)

1.2.2. Sadisticko- anální období

Jedná se o stupeň uspokojovaný uvědomělým a řízeným vylučováním. Při vylučování do nočníku je dítě naplněno uspokojením prostřednictvím právě anální zóny. Neuvědoměle se v dítěti odehraje uspokojení z vlastního výtvoru, který je jen jeho a dítě ho vlastní. Rozdíl u pohlaví se v této oblasti nerozlišuje na mužský a ženský princip, ale na sadistické úrovni na aktivní a pasivní. *Později bylo sadisticko- anální období rozděleno na dvě části - v první části převládaly destruktivní tendence k ničení a ztracení, později nastupují tendence k držení a vlastnění. Dovídáme se dále, že když pro dítě vlastní výkal, exkrementy, ztratí hodnotu, pudový zájem prýšticí z análního zdroje přechází na předměty, které je možno dát, jako dar. A to právem, neboť výkal byl první dar, kterým kojeneček mohl někoho podarovat, kterého se vzdal z lásky k osobě, jež o něj pečovala. Tento původní zájem o výkal přeměňuje se pak dále v hodnocení zlata a peněz.* (Freud 2003 s. 83)

Vliv anální zóny je jasně prokazatelný. Každý člověk je frustrovaný a podrážděný, když není jeho potřeba vylučování naplněna. To potvrdil i A. Maslow ve své pyramidě potřeb, kde je vylučování na prvním místě v oblasti základních fyzických potřeb.

1.2.3. Falické období

Poslední stupeň dětského sexuálního vývoje dosahovaný zhruba v pěti letech dítěte. Týká se výlučně chlapců, proto je toto období nazýváno falické. Chlapci v tomto období začínají projevovat zájem o své genitálie, se kterými se učí manipulovat. Genitální oblast ve fázi dozrání všech oblastí zaštití celou oblast libida a všechna sexuální činnost se přenáší pod její řízení. To se nejvíce projeví až období latence, kdy se dítě dostane do pubertálního věku. (Freud 1998 s. 176) V pozdějších Freudových spisech ale můžeme najít i zprávy o falickém období u dívek: *Musíme uznat, že děvčátko je v této době malým mužem. Tuto fázi charakterizují, jak známo u chlapce ony slastné pocity, které si dovede opatřit pomocí svého malého penisu, jehož dráždění spojuje s představami pohlavního styku. Totéž dělá děvče, se svou ještě menší klitoridou. Zdá se, že se u něho všechny manistické akty odehrávají na tomto ekvivalentu penisu a že vlastní ženská vagína zůstala ještě pro obě pohlaví neobjevena.* (Freud 1997 s. 97)

1.2.4. Genitální fáze

Je fáze vyhraněná konečné sexuální organizaci, jež se ustavuje po pubertě a v níž ženské pohlavní ústrojí teprve dosahuje onoho uznání, jež si mužské pohlavní ústrojí získalo už dávno předtím.

Dílčí pudy (orální, anální, falický) se zprvu chovají autoeroticky a jsou teprve později zaměřeny na nějaký cizí objekt. Zvláště významné je, že dílčí pudy genitální zóny prochází pravidelně obdobím intenzivního autoerotického ukájení. Pro konečnou genitální organizaci libida nejsou všechny dílčí pudy stejnou měrou upotřebitelné, některé z nich (např. anální) jsou proto ponechány stranou, potlačeny nebo podléhají složitým proměnám. (Freud 1998 s. 177)

1.3. Výhružky kastrací

Když dítě (mužského pohlaví) obrátilo svůj zájem ke genitálu, pak to prozrazuje také tím, že se jím hojně manuálně zabývá, a musí pak učinit zkušenost, že dospělí nejsou s tímto počínáním srozuměni. Více či méně jasně, více či méně brutálně se zde objevuje hrozba, že bude o tuto část těla připraven. Většinou jsou to ženy, od nichž kastrační hrozba vychází. (Freud 1998 s. 316)

Freud také dále tvrdí, že ženy v chlapcích utvrzují realističnost kastráčního trestu faktem, že dívky žádný penis nemají, že ony už byly potrestány a o svůj penis byly připraveny. Pod touto výhrůžkou chlapci s masturbací, ač neradi přestávají a i u nich nastává období latence.

1.4. Falické období z pohledu dnešní doby

Dnešní náhled na Freudovo falické stádium je brán v širším významu. P. Říčan o něm uvádí: *Když řekneme „falické stádium“ znamená to jen tolik, že vládnoucí erotogenní zónou je oblast pohlavních orgánů. Lidskou sexualitu však nelze vykládat jen jako dráždění a doteky určitých částí těla při sexuálním aktu. Sexualita – to jsou i vztahy mezi lidmi a předškolní období zde není výjimkou. Dítě nyní prožívá to, co Freud popsal jako oidipovský komplex. Falické stádium se proto také někdy nazývá oidipovské stádium. (Říčan 2004 s. 139)*

Ve vývojové psychologii M. Vágnerová uvádí ještě jiný náhled:

Falické stádium je dobou předškolního věku. Dítě je zaujato genitální oblastí, žádoucí slast mu přináší manipulace s těmito orgány, zajímá se i o genitálie jiných dětí různého pohlaví. V průběhu falické fáze se rozvíjí Oidipovský, resp. Elektriin komplex.

Stádium latence, tj. raný školní věk, je typické úbytkem zájmu o sexuální podněty a jeho přesun na jiné aktivity. Rozvíjí se sublimace, tj. schopnost vybití libida prostřednictvím nějaké společensky přijatelné aktivity, může to být i školní úspěšnost. V současné době k latenci nedochází, pravděpodobně z důvodu mnohem větší sexuální stimulace, než jaká byla na počátku minulého století, kdy žil Freud.

Genitální stádium spadá do doby dospívání, kdy dochází k opětovnému oživení a intenzivnímu rozvoji genitálně zaměřené slasti. Způsob jakým je této slasti dosahováno, se mění, zpočátku jde o autoerotické aktivity, ale postupně se rozvíjejí vztahy k jiným lidem, které mají sexuální charakter. (Vágnerová 2012 s. 35)

V tomto názoru se setkáváme převratnými myšlenkami. Důležitou informací je fakt o absenci latence v dnešní době. Dnešní děti mají v oblasti sexuální výchovy mnohem větší přehled.

1.5. Dvojí období začátku

Psychologové zjistili, že sexuální život u dětí má dva začátky. První období začátku je těsně po narození dítěte do jeho pěti let. V tuto dobu si dítě projde vývojem libida, jak je popsáno výše. Je to ale také období vzniku Oidipovského komplexu, o kterém budeme hovořit později. Poté nastává období latence, kdy se formuje osobnost a dítě přijímá etické zásady společnosti, ve které žije a také zásady které ho chrání před přáními s Oidipovským komplexem spojenými. Když je osobnost zformována může nastat druhý začátek sexuálního života a tím je období puberty, které plynule přechází do dospělého a plného sexuálního života. (Freud 1998 s. 177)

1.6. Oidipovský komplex

Oidipovský komplex je pojmenovaný podle antické tragédie Oidipus král, ve které mladý král Oidipus v důsledku kletby nevědomě zabije svého otce a zplodí dítě se svou vlastní matkou. V psychologii se tento komplex projevuje nikoli pohlavním stykem se svým rodičem, ale nadměrnou láskou k rodiči opačného pohlaví a až rivalitou s rodičem stejného pohlaví. Tento komplex trvá průměrně do pátého roku dítěte, pokud se již dříve nestřetne s realitou, že se o svou lásku rodiče, ke kterému je upnuto, musí dělit ještě s někým dalším. Třeba s nově narozeným sourozencem. Tím dítě prožije bolestné zklamání, které ale musí nevyhnutelně přijít.

1.6.1. Identifikace

V dětském věku je identifikace jedním z charakteristických rysů tohoto období, které může vyústit v Oidipovský komplex. Jedná se o stav, kdy malý chlapec vnímá svého otce jako ideál a přeje si být naprosto stejný jako on. Dítě otce vnímá jako dokonalého a bez chyb. Podle Freuda *současně s identifikací s otcem začne chlapec provádět opravdové obsazení objektu u své matky na bázi hledání opory. Dává tedy najevo dvě psychologicky rozdílné vazby, vůči matce zcela sexuální obsazení objektu a vůči otci identifikaci se vzorem.* (Freud 1998 s. 90) Z toho vychází potřeba dítěte být neustále s matkou a odstrkování otce, protože chlapec se spolu se svým otcem natolik identifikuje, že chce nastoupit na jeho místo v rodině a v matky životě a otce začne

vnímat jako soupeře. Dítě samozřejmě netouží po sexuálním aktu s matkou, ale po veškeré matčině lásce a pozornosti.

1.6.2. Oidipovský komplex u dospělých

V současnosti se můžeme setkat s Oidipovským komplexem u dospělých mužů velice často. Jde o muže, kteří i přes to, že jsou ve věku vhodném pro založení vlastní rodiny, stále žijí v jedné domácnosti se svojí matkou. Mohou mít i dlouhodobý sexuální vztah s partnerkou, přes to, ale stále žije v jedné domácnosti s matkou a její rady či doporučení jsou pro něj nadřazená názorům ostatních lidí.

1.6.3. Elektriin komplex

Oidipovský komplex se zaměřuje pouze na chlapce, dívky byly z tohoto komplexu naprosto vynechány, až do chvíle, kdy přišel Jung s teorií Elektriina komplexu: *Elektra podle pověsti přiměla svého bratra, aby zabil matku a otčíma, a tak pomstila milovaného otce. (Říčan 2004 s. 140)*

K tomu Freud dodává: *Prvním objektem lásky chlapcovy je matka, zůstává jí také, když se vytváří Oidipovský komplex a v podstatě vlastně po celý život. Také pro děvče musí matka – a s ní splývající postavy chůvy a pěstounky- být prvním objektem, vždyť tato první obsazení objektů vznikají přimknutím k ukájení velkých a prostých životních potřeb, a pokud jde o způsob péče o dítě, jsou poměry pro obě pohlaví stejné. V Oidipovské situaci se však děvčeti stane předmětem lásky otec, a očekáváme, že při normálním průběhu vývoje dívka najde od objektu otcovského i cestu k definitivní volbě objektu. (Freud 1997 s. 97)*

1.7. Následky neuspokojené dětské sexuality

Ve spisech S. Freuda se můžeme setkat i s teorií, ve které tvrdí, že neuspokojená dětská sexualita má dopad na lidskou psychiku i v pozdějším věku. Jedním z důsledků neuspokojení může být narušení sebevědomí a pocit méněcennosti. *Sexuální zkoumání, jemuž byly v důsledku tělesného vývoje určeny meze, se nedopracovalo k žádnému uspokojivému závěru; odtud pozdější stížnost: nemohu nic dokázat, nic se mi nemůže podařit. (Freud 1998 s. 19).* Jako další důsledek neuspokojené sexuality

uvádí vznik neuróz. *Neurózy jsou konflikty mezi Já a takovými sexuálními snahami, které Já připadají neslučitelné s jeho integritou anebo jeho erotickými nároky. Já tyto svým požadavkům nevyhovující snahy vytěsnilo, tj. odvrátilo od nich svůj zájem a uzavřelo jim přístup do vědomí stejně jako možnost motorického odvedení vedoucího k uspokojení. (Freud 1998 s. 177)*

Podle mého názoru, se u dítěte, které nemá možnost uspokojit svoji sexuální potřebu, mohou projevy jak neurózy, tak pocit méněcennosti. Ve chvíli, kdy dítě objeví autostimulaci, která mu je přirozeně příjemná a přináší mu pocit uspokojení, logicky bude vyhledávat příležitosti k dosažení onoho slastného pocitu. Nevysvětlené zákazy ze strany rodičů či učitelů pak mohou u dítěte vyvolávat pocit rozpolcení a zklamání. To může být základem pro vznik neurózy či pocitu méněcennosti.

1.7.1. Já

V předchozí citaci se často setkáváme s termínem Já, který je jednou ze základních věcí Freudovy psychoanalýzy. Pokusím se vám tento termín představit autorovou citací: *vytvořili jsme si představu o souvislé organizaci duševních pochodů u určité osoby a tuto organizaci označujeme jako její Já. Na tomto já závisí vědomí, právě tato duševní instance vykonává i kontrolu všech dílčích pochodů, to ona se v noci oddává spánku a i pak pořád ještě provádí snovou cenzuru. (Freud 1998 s. 194)*

Jedná se tedy o duševní organizaci, která má na starosti veškeré duševní pochody v lidské mysli.

1.7.2. Subsystemy osobnosti

Sejně, jako nám sexualitu ovlivňuje naše Já, podílí se na ní i tři subsystemy naší osobnosti.

ID – je základní, vrozenou složkou osobnosti. Tvoří jej dispozičně dané pudové procesy, které směřují k vlastnímu uspokojení a řídí se pouze principem slasti. Id je vždy nevědomé a iracionální, je v úzkém kontaktu s tělesnými procesy. Na jeho základě se rozvíjejí další dvě složky osobnosti, Ego a Superego.

Ego se rozvíjí z činnosti Id již z raného dětství, jeho úlohou je reálné uspokojení pudových potřeb jedince. Vyvíjí se pod tlakem vnějšího světa, řídí se principem reality.

To znamená, že v případě nutnosti dovede přijmout odklad pudového uspokojení. Ego je převážně vědomé, je to racionální složka osobnosti, která odpovídá obecnému pojetí Já.

Superego je naučenou a nejpozději se rozvíjející složkou osobnosti. Představuje systém vyšší regulace vlastního chování odpovídající požadavkům společnosti. Lze jej chápat jako morální aspekt osobnosti, řídí se principem dokonalosti. Superego je částečně vědomé, ale může fungovat i mimo úroveň vědomí. Začíná se rozvíjet v průběhu dětství, ale později, než Ego. (Vágnerová 2012 s. 34)

1.7.3. Dnešní náhled na vliv dětské sexuality na osobnost

Řada autorů se domnívá, že sexuální zájem a sexuální zkušenosti předškolních dětí jsou jen letmé a pro další vývoj nevýznamné. Snad to platí o některých dětech, snad dokonce o většině. Málokdo však popírá, že Freudova teorie aspoň částečně přispívá k vysvětlení neuróz. Právě u neurotiků lze předpokládat, že se jejich psychosexuální vývoj zkomplikoval v předškolním období represivní výchovou, psychotraumatickými zkušenostmi apod. (Říčan 2004 s. 139)

2. VÝVOJ DĚTSKÉ SEXUALITY

Sexualita představuje jeden ze základních individuálních i interpersonálních motivů v životě každého jedince. Člověk se rodí jako tvor sexuální a pohlavnost ho provází v podstatě celý život. Ovlivňuje jeho osobnost i mezilidské vztahy a zpětně je jimi ovlivňována. Je specifickou formou komunikace, zdrojem hlubokých emocí, faktorem organizujícím lidské chování a prožívání. (Říčan, Krejčířová a spol. 2006 s. 283)

Sexualita je přirozenou součástí našeho života a prochází určitým vývojem. Podle Janouškové se lidská sexualita dělí na 5 částí:

- 1. genderový vzorec (gender pattern), který vypovídá o konkrétní podobě feminity a maskulinity jedince a jejich vnějších projevech prostřednictvím příslušné generové role,*
- 2. reprodukce, tj. rozmnožovací schopnost,*
- 3. pohlavní identita (sexual identity), jež se týká základního prožitku příslušnosti jedince k mužům či ženám,*
- 4. vzrušivost a fyziologické mechanismy (arousal and physiological mechanism), které se vztahují k sexuální aktivitě a k funkcím pohlavního ústrojí*
- 5. Sexuální orientace (sexual orientation), jejíž určení závisí na „objektu“, k němuž je jedinec sexuálně přitahován. (Janoušková 2008 s. 38)*

Dětské sexuality se netýká pouze druhý bod. Všechny ostatní části jsou pro dítě velice důležité. Ve školce se nejčastěji setkáváme s genderovým vzorcem chování a s pohlavní identitou. Tyto jevy můžeme sledovat v běžném prostředí mateřské školy.

2.1. Gender

Vyjadřuje rozdíly mezi muži a ženami, jejichž podstata spočívá v kulturních a sociálních vzorcích chování. Termín gender lze přeložit také jako sociální pohlaví. (Janošová 2008 s. 40)

V předškolním věku je na dětech vliv genderu pozorovatelný při výběru hraček, činností i společnosti, kterou se obklopují. V tomto věku si děti hrají více s kamarády stejného pohlaví, než s kamarády pohlaví opačného.

2.2. Pohlavní identita

O tom, jak chápat význam slova pohlaví píše pan Z. Helus: *Termín pohlaví označuje anatomicko- fyziologickou skutečnost, kdy bereme v úvahu existenci takových znaků, jako jsou chromozomy, vnější a vnitřní genitálie, hormonální stav a druhotné pohlavní znaky. Pohlaví každého jedince je potom vymezeno sumou těchto znaků a jek je zřejmé – většina lidí spadá do jedné ze dvou kategorií nazývaných „muž“ nebo „žena“.* (Helus 2004 s. 142)

Dítě si uvědomuje své pohlaví již ve věku dvou let. Ne však jeho stálost a neměnnost. Rozlišování pohlaví u ostatních osob, přichází až později. Tuto situaci názorně představuje příběh čtyřleté holčičky, který uvádí autorka P. Janošová ve své knize *Dívčí a chlapecká identita: Do mateřské školy volali o radu zděšení rodiče čtyřleté dívky. Poté, co se jí její babička dotázala, jaký dárek by si přála k narozeninám, děvčátko jí odpovědělo, že by si přálo penis. Takové přání ženu vyděsilo a holčičce se snažila domlouvat. „Ale babičko“, odpověděla dívka v domnění, že předmětem námitek jsou vysoké finanční náklady spojené s jejím přáním, „stačí, když mi koupíš jenom nějaký menší“* (Janošová 2008 s. 131)

Z tohoto příběhu je ukázáno, jak vnímá situaci dítě, které ještě neprošlo fází ustálení pohlavní identity. Součástí této fáze je i uvědomění si stálosti pohlaví a nezvratnost tohoto faktu. To opět potvrzuje ve své knize i paní P. Janošová: *V dalším období dochází ke zpřesnění informace týkající se pohlaví a rodu. Dítě si posléze uvědomí, že pohlaví je nezměnitelná danost a je s ní třeba počítat i do dospělosti. Nyní již ví, že pohlaví se nemůže měnit, ani když se někdo chová nepřiměřeně. Toto povědomí děti získají nejprve v souvislosti s vlastní osobou, později je přenesou na vrstevníky téhož pohlaví a posléze i na vrstevníky pohlaví opačného.* (Janošová 2008 s. 99)

3. DĚTSKÁ AUTOSTIMULACE

Toto téma uvedu článkem z knihy *O čápech a vránách aneb jak nejlépe mluvit s dětmi o sexu* MUDr. Ondřeje Trojana: *Masturbace je normální část vývoje. Většina expertů souhlasí s tím, že je bez ohledu na věk, zdravým vyjádřením sexuality. Avšak někteří lidé masturbaci z náboženského přesvědčení neschvalují.* (Trojan 1994 s. 9)

I přes to, že již v roce 1994 se na trhu objevila kniha pojednávající o tématu dětské masturbace, která by byla přístupná veřejnosti, se i v dnešní době setkávám s lidmi, kteří nevědí, že dětská masturbace existuje. Oproti tomu v oblasti církve už není sexualita takové tabu, jako v dřívějších dobách. Na oficiálních křesťanských stránkách jsem se setkala i s názory shodujícími se s odborníky a to, že dětská masturbace není nic špatného, jen by rodiče měli dítě včas informovat o intimitě a poučit ho, že jsou věci, které patří jen do soukromí.

Tvrzení pana O. Trojana se mi potvrdilo v mnoha publikacích J. Zvěřiny: *Děti jsou schopny základních sexuálních emocí – sexuálního vzrušení, orgasmu i erotické fascinace jiným jedincem. Také proto některé děti poměrně často onanují. Proti této dětské onanii není třeba nijak bojovat. Zpravidla odezní spontánně, není-li nepřiměřenými tresty negativně posilována. Důležité je, že dětské sexuální projevy nemají erotický charakter v dospělém smyslu slova. Dítě percipuje pouze jednoduchou prožitkovou libost. Eroticky nemravný a obscénní charakter dávají těmto dětským aktivitám až dospělí svými sexuálními projekcemi.* (Zvěřina 2003 s. 54)

V této citaci bych zdůraznila informaci, že nepřiměřené trestání dítěte, za manipulaci s genitáliemi, jeho chování jen posiluje. Ve výjimečných případech může vést k silné frustraci, protože z psychologického hlediska jde o nenaplnění základní fyzické potřeby Maslowovy pyramidy. O tomto tématu se dozvíte více v kapitole „masturbace, jako projev dětské deprivace“. A také, že obscénní a nemravný charakter dávají těmto aktivitám až dospělí jedinci, kteří na daný akt nahlíží se svými sexuálními zkušenostmi.

Podobný názor představují ve své publikaci *Sexualita a rodovost I.* Lukšík a M. Supeková: *Deti nie sú asexuálne. Skúšajú a aj zažívajú praktiky vedúce k orgazmu. Niektoré deti sa učia a používajú slová opisujúce sexualitu v relativne ranom veku a s ich pomocou si konštruujú svoje sociálne svety. Jazyk sexuality je však u detí obklopený silným napätím a tabuizovaním zo strany dospelého sveta.* (Lukšík, Supeková 2003 s. 63)

V této citaci autoři zmiňují nepřijetím dětské sexuality z pohledu dospělého člověka, ale i se zařazením dětského zájmu o sexualitu do tabu témat. O nevhodnosti tohoto přístupu k dětské masturbaci dále hovoříme v kapitole „sexuální výchova dětí“.

Dětská masturbace je přirozenou reakcí na dětskou touhu poznávat své tělo a přijít na to, jak všechno funguje. Z toho důvodu je masturbace atraktivnější pro chlapce. U chlapců je manipulace s genitáliemi doprovázena i viditelnou změnou penisu, erekcí, což je pro dítě něco nového a tím i zajímavého. K tomu přispívá i fakt, že mužský genitál je, na rozdíl od ženského, zevní, takže dítě dříve zaujme. Navíc se chlapci svého genitálu dotýkají i při močení a mohou si tak dříve povšimnout citlivosti této části těla.

Jak píše R. Hajnová a K. Somolíková: *V předškolním věku nemají masturbační aktivity přímou vazbu k sexualitě, ale pro dítě znamenají příjemný pocit, který vede k celkovému uvolnění a zklidnění. Tyto aktivity se proto mohou stát návykem. Opakovaně se k masturbaci uchylují především děti neurotické nebo citově deprivované. V případě, že některé dítě se uchyluje k masturbaci často a pravidelně, je vhodné taktně upozornit rodiče a požádat je, aby nechali dítě vyšetřit, zda nejde například o zánět pohlavních orgánů (zvláště u holčiček může jít o zánět pochvy) nebo o jinou zdravotní příčinu. (Hajnová, Somolíková 1997 s. 30)*

Právě kvůli uklidňujícím vlastnostem se s masturbací setkáme ve školce nejčastěji před spaním a při relaxačních činnostech. V této citaci uvádí autorky i zdravotní komplikaci, jako možný důvod pro dětskou masturbaci.

U chlapců se pozná dětská masturbace snáz než u děvčat. Učitelé, nebo rodiče si určitě všimnou, když se chlapec dotýká svého penisu ať už přes oblečení, nebo přímo. U děvčat je masturbace nenápadnější, dívka si může dráždit zevní pohlavní orgány kolébavými pohyby na koberci, nebo v postýlce třením o peřinu. Menší nápadnost dívčí masturbace může vést k nepřesným údajům při tvorbě statistik a pro to z dosavadních výzkumů vyplynulo, že častěji masturbují chlapci.

Většina populace považuje za masturbaci jen sexuální akt, který je spojovaný primárně s adolescencí a dospělostí, ale dítě nemá stejné sexuální pocity, jako dospělý. Dětská masturbace, nemá nic společného se sexuálním uspokojováním, pouze u dítěte vyvolává pocity, které mu jsou příjemné.

3.1. Jak k dětské masturbaci přistupovat

Dříve byla dětská masturbace brána, jako nevhodné a sprosté chování. Děti byly důrazně napomínány a před usínáním musely mít ruce položené na peřině, aby na ně učitel nebo rodič jasně viděl.

V této situaci platí nebezpečí, že bychom mohli reagovat nepřiměřeně. Pokud se tak stane, může to u dítěte vyvolat pocit studu za vlastní tělo, což může mít negativní vliv na jeho další život. (Laaser 2004 s. 82)

Nepřiměřená reakce vyvolá v dítěti pocit, že provedlo něco hodně špatného, co je zakázané. Tento pocit si potom spojí s celou oblastí sexuality. To může u dítěte způsobit velké potíže v dospívání a začátku sexuálního života, kdy se tento mladý člověk nebude chtít svléknout se před partnerem/partnerkou, protože se bude stydět za své tělo.

Rodič by především měl zachovat klid a s dítětem mluvit vyrovnaným hlasem bez vzteku a s porozuměním. Dítě neví, že dělá něco špatně. Úkolem rodiče, je seznámit dítě se skutečností, že mámě intimní partie, co to vůbec je intimita a že jsou věci, které patří jen do soukromí.

Pro rodiče by tato situace měla být znamením, že je čas, aby dítě seznámili se sexuální výchovou, o té budu hovořit více v kapitole sexuální výchova.

3.2. Jak k masturbujícímu dítěti přistupovat ve školce

Pozornost masturbujícího dítěte je zapotřebí odvést nenápadně k jiné aktivitě. Pokud se masturbační aktivita objevuje před usínáním a lze ji očekávat, měla by se učitelka snažit jí předejít, třeba držet dítě za ruku, nebo si s ním povídat. Vstup učitelky a její slova patří pouze dítěti, které se uchýlilo k masturbačním aktivitám, a proto by měl být celý zásah proveden taktně, citlivě a pokud možno v soukromí. Vystavovat dítě v této situaci zájmu ostatních je nepřijatelné. (Hajnová, Somolíková 1997 s. 30)

Dětská masturbace je sice přirozenou součástí sexuality, ale nepatří na veřejnost. Z toho důvodu by učitelka měla dítě zaměstnat jinou aktivitou. V této situaci záleží na taktu a profesionalitě učitelky. Největší riziko je v tom, aby se dítě nedostalo do trapné situace. Mohlo by to vést k tomu, že se dítě vůči učitelce uzavře, a když nastane jiný problém, se kterým by mu mohla pomoci, nepřijde za ní, protože nebude mít důvěru.

3.3. Dětská masturbace, jako ukazatel narušení dětské psychiky

I když se jedná o zcela přirozenou věc, může mít dětská masturbace někdy i skryté odůvodnění. Tím důvodem se může stát narušení dětské psychiky. *Nadměrná úzkost v předškolním období se může manifestovat i poruchami jídla, spánku a tzv. „neurotickými návyky“, jakými jsou například cucání palce, okusování nehtů, trhání vlasů či nadměrná masturbace. Tyto aktivity slouží k uvolnění tenze, většinou jsou však okolím sankcionovány, což zpět hladinu tenze zvyšuje (Říčan, Krejčířová a kol. 2006 s. 226)* Tato citace potvrzuje důležitost přístupu k masturbujícímu dítěti. Pokud dítě začne často masturbovat, ač to dříve nedělalo, může u něj jít o psychickou poruchu, nebo může prožívat závažnou životní situaci. Pokud se setká jen s negativní reakcí, ne-li veřejným ponížením ze strany dospělého, ke kterému cítí důvěru, může to vést ke zhoršení jeho psychického stavu. Důležitým preventivním opatřením, tedy kromě správné komunikace s dítětem, by měla být i komunikace s rodičem. Učitelka by se měla ujistit, zda se v okolí dítěte nestala traumatizující událost, která by mohla vyústit v posttraumatický stres.

3.3.1. Dětská autostimulace, jako příznak deprivace

Za deprivaci je v psychologii považováno: *Ztráta něčeho, strádání nedostatkem nějaké důležité potřeby. Nejde tu ovšem o strádání fyzické, ale výlučně o nedostatečné uspokojení základních potřeb duševních. (Langmeier, Matějček 2011 s. 21)*

U dětí se můžeme setkat s deprivací situací, která je definována takto: *Deprivační situace je taková životní situace dítěte, v níž se mu nedostává možností uspokojení důležité psychické potřeby. Různé děti vystavené jedné a též „deprivační situací“ budou se chovat různě a odnesou si různé následky, neboť si do ní vnášejí různé předpoklady ve své psychické konstituci a v dosavadním vývoji své osobnosti. (Langmeier, Matějček 2011 s. 27)*

Deprimované děti se projevují mnoha způsoby, narušeným vývojem osobnosti, sociální provokací anebo také útlumem. *Časté bývá zejména náhradní uspokojování citových a sociálních potřeb, nejčastěji nadměrným zaměřením na uspokojení potřeb biologických (jídlo, masturbace, atd.) (Říčan, Krejčířová a spol. 2006 s. 289)*

3.3.2. Děti z dětských domovů

Děti v dětských domovech trpí často sociální deprivací. Z toho důvodu se u nich můžeme často setkat právě s dětskou autostimulací, jako zdroj náhradního uspokojení. *Sklon k náhradnímu uspokojování potřeb nacházíme shodou okolností nejčastěji u dětí, které do ústavní péče nastoupily až během třetího roku věku, když předchozí vývojová období prožily v rodinném prostředí, kde se jim nedávalo dost individuální péče a pozornosti, takže jejich život se patrně jen málo lišil od prostředí ústavního (Langmeier, Matějček 2011 s. 116)*

Deprivované děti odreagovávají masturbací i z důvodu, že ač jde o autostimulaci, stále je to fyzický kontakt, který je dítěti příjemný. Každé dítě potřebuje fyzický kontakt s druhým člověkem, a nemá ho, vzniká deprivace. Nejsnadnější způsob, jak si tuto absenci doteku alespoň částečně nahradit, je dotek vlastní a to právě v oblasti genitálií, kde je lidské tělo nejcitlivější. Každé dítě na deprivaci reaguje jiným způsobem, jednu věc, ale má většina uspokojovacích aktivit společnou. *Příznačné je, že tyto náhradní uspokojovací aktivity jsou z pravidla nižší úrovně, bližší biologickým potřebám – jídlo, masturbace, sexuální aktivity, manipulace s věcmi namísto kontaktu s lidmi, žalování namísto aktivní snahy o proniknutí do skupiny, později přepjatá záliba ve vlastní osobě, a to zvláště v její fyzické složce. (Langmeier, Matějček 2011 s. 116)*

Tato citace dokládá, že zakázání masturbace dítěti, není příčinou deprivace, či narušení psychického stavu, ale je jeho důsledkem, kterým si dítě onu situaci kompenzuje a snaží se z ní uniknout. Pro deprimované dítě je často uspokojovací aktivita jedinou pozitivní věcí, která mu pomáhá i z psychohygienického hlediska. Zákaz manipulace s pohlavními orgány, které mu dodávají přísun slasti a uspokojení, pro dítě může představovat silnou frustraci, se kterou se musí vypořádat. *Frustrace bývá rovněž rozmanitě definována – jako nemožnost uspokojit aktivovanou potřebu pro nějakou překážku nebo obstrukci, jako „stav napětí závislý na zablokování cesty k cíli“ nebo jako taková situace, kdy organismus se setkává s více méně nepřekonatelnou překážkou či obstrukcí na své cestě za uspokojením nějaké vitální potřeby. (Langmeier, Matějček 2011 s. 28)*

Dětská masturbace, ale může být i rizikem sama o sobě a děti, které jí používají, jako náhradní uspokojení najdeme v různém prostředí. *Setkáváme se s nimi v domovech se zvýšenou výchovnou péčí i ve zvláštních školách internátních, v normálních dětských*

domovech, ale i v dětských psychiatrických léčebnách, kam se zpravidla dostanou k diagnostickému pobytu, neboť jejich počínání má často přepjatý, podivínský, „nenormální“ ráz. Jde nejčastěji o autistické zaměření na sebe v časném věku, o předčasnou a přepjatou sexuální zvědavost, která je v ústavním kolektivu obtížná, o projevy sadismu, později homosexuální sklony apod. (Langmeier, Matějček 2011 s. 116)

Děti, které musí být kvůli nadměrné masturbaci umístěné do psychiatrické léčebny, nejsou častým jevem, jedná se pouze o výjimky. Příčinou natolik časté masturbace, aby dítě muselo být umístěno do psychiatrické léčebny, by mohla být obsedantně-kompulzivní porucha: *Obsedantně kompulzivní porucha je charakterizována souborem příznaků, v jejichž vymezení a rozpoznání z hlediska symptomů panuje na odborném poli polovysoká shoda. Tyto příznaky mají charakter obsesí (vtíravých myšlenek) a kompulzí (nutkavých aktů). Obsedantní myšlenky jsou nápady, představy nebo impulzy, které se vtírají do mysli proti vlastní vůli a vyvolávají úzkost, jednak pro své obsahy (většinou neslučitelné s vědomými hodnotami pacienta, sexuální, agresivní nebo také někdy zcela nesmyslné), jednak pro pocit bezmoci, ztráty vlády a kontroly nad vynořujícími se nápady, které já pacienta nemůže ovlivnit. (Říčan, Krejčířová a spol. 2006 s. 230)*

3.4. Narušení sexuálního vývoje

Již v průběhu rané dětské sexuality se mohou projevit předpoklady k narušení sexuálního vývoje, nebo mohou v tomto období dokonce vzniknout. Sexuální vývoj je determinovaný čtyřmi základními faktory - sexuální identifikací, sexuální rolí, sexuální preferencí a sexuálním chováním.

3.4.1. Sexuální identifikace

Pro vytvoření pohlavní identity je pravděpodobně rozhodující věk do 18 měsíců. Základem sexuální identifikace je koncepce sebeobrazu, jež se vytváří v procesu učení, a to tak jak učení sociálního, tak i specificky lidského učení kognitivního. Extrémním případem poruchy pohlavní identity je transsexualismus, při němž dochází k plnému rozpojení tělesného a psychologického pohlaví. Biologicky zdravý muž se cítí být od útlého dětství ženou (žena mužem) a touží i žít v roli opačného pohlaví.

Již ve školkách, se můžeme setkat s dětmi, které se výrazně chovají jako děti opačného pohlaví, dokonce i odmítají věci typické pro jejich pohlaví. Setkala jsem se s chlapcem ve věku 4 let, který vyžadoval od učitelky, aby mu na hlavu dávala šátek, aby měl dlouhé vlasy jako holčičky. Velice se ale bránil, když tento šátek měl modrou barvu, protože on chce růžovou.

3.4.2. Sexuální role

Sexuální role je vnějším projevem pohlavní identity. I když se na jejím utváření podílí i konstituční faktory, rozhodující jsou zde kulturně-společenské vlivy, zprostředkované především rodinou.

Opět se vrátím k chlapci, o kterém jsem se zmínila u sexuální identifikace. Tento chlapec se projevoval jako dítě opačné sexuální role. Nyní nastupuje vliv okolí, především rodiny, která může dítěti zakazovat projevy, které jsou pro něj přirozené a směřovat ho do norem naší společnosti. „Jsi kluk, tak budeš nosit modrou, růžová je pro holčičky“. Anebo mohou nechat dané situaci volný průběh a využít času na smíření se s opačnou sexuální rolí a identifikací dítěte.

3.4.3. Sexuální preference

Mechanismus vývoje sexuální preference není zatím plně objasněn. Většina poruch sexuální preference se projeví až v době puberty či adolescence. Přesto, že i v předpubertálním období bylo upozorováno například převlékání do ženských šatů u transvestitů.

U některých dětí se můžeme již v raném věku setkat s homosexuálními projevy. Tyto projevy ale nejsou směrodatné a mohou se ještě změnit. Na rozdíl od sexuální identifikace, kterou si dítě uvědomuje již v raném dětství, sexuální preference se u dítěte ustálí až v období puberty, kdy si dítě začíná uvědomovat své sexuální objekty.

3.4.4. Sexuální chování

Jak masturbace, tak i sexuální hry jsou naprosto přirozené a neškodné, jejich zakazování či trestání může mít naopak deteriorační efekt na diferenciaci sexuální identity a pohlavní role.

Opět se vracíme k našemu tématu masturbace. O nich jsme už hovořili v předchozích kapitolách. Zde už jen poukazuji na důležitosti sexuálních her a zkoumání u dětí předškolního věku.

3.5. Hra na doktory

Stejně, jako se v předškolním věku setkáváme s autostimulací dětí, tak stejně častá je i dětská hra na doktory. *Můžeme přistihnout chlapečka a holčičku při hře „na pana doktora“ – oba se staženými kalhotkami. U přírodních národů pozorovali antropologové dokonce děti napodobující dosti úspěšně soulož – což budilo nepohoršené veselí přítomných dospělých; berou to tam prostě docela jinak než my. Chlapečkové pořádají závody v močení do dálky i do výšky, holčičky se někdy snaží vyrovnat chlapečkům a močit ve stoje. Velkou pozornost budí anatomické rozdíly mezi dětmi a dospělými a ovšem sexuální akt (také mezi zvířaty). (Říčan 2004 s. 138)*

V naší společnosti by dítě takovouto zkušenost získalo, jen v pečlivém utajení před dospělými a přitom je tato dětská nápodoba soulože stejně přirozená, jako dětská autostimulace. Dítě u ní neprožívá sexuální touhu a ani nemůže dojít k oplodnění. Jen naše společnost samotný sexuální akt považuje za takové tabu, že byť jen jeho napodobování na veřejnosti je absolutně nepřipustné. *Sexuální morálka našeho kulturního okruhu je ovlivněna především judeo-křesťanským pojetím sexuality, které přineslo v této oblasti podstatnou restrikcí původně velmi volně pojatých norem. Naše postoje v této oblasti jsou jistě výrazně konzervativnější než postoje starých Helénů či starých Slovanů, u nichž bylo v oblasti sexuálních projevů povoleno téměř vše, co nenarušovalo práva ostatních. (Weiss, Zvěřina 2001 s. 14)*

3.6. Děti a sexualita v médiích

Děti jsou dnes stále častěji konfrontovány s podněty, které mají sexuální podtext, a to přirozeně vzbuzuje jejich zvědavost. Je smutné, že nejčastěji se malé děti poprvé setkají s pornografií doma. I v případě, že tomu tak není, většina populárních časopisů oslňuje své čtenáře eroticky pojatými obálkami. Pornografické časopisy jsou nabízeny také na mnoha veřejných místech, kde jsou vystaveny přímo ve výšce očí našich dětí. Školy učí děti používat počítač. Pokud máte doma internet, může to být další potenciální zdroj nebezpečí pro děti této věkové skupiny. (Laaser 2004 s. 78)

Erotický podtext se dnes opravdu skrývá všude. Je v reklamách či některých hudebních klipech. Snadná dostupnost erotických motivů, nemůže stát za brzkým začátkem dětské sexuality a zájmu o toto téma a tím i brzký začátek mládeže se sexuálním životem. Nemůžeme ale dítě naprosto odříznout od médií, které nás obklopují. Můžeme ovlivnit jen některá z nich, jako je volba literatury či televizních pořadů. Dítě se, se sexuální tematikou ale setká dříve či později a rodiče ho mohou jen seznámit s tímto tématem a připravit ho včas na sexuální motivy, které ho obklopují.

4. SEXUÁLNÍ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Při zpracování tématu dětská masturbace, jsem se několikrát v literatuře dostala i k tématu sexuální výchovy.

Když se už v mateřské škole setkáváme s dětskou masturbací, kdy nastává ten správný čas pro sexuální výchovu? Většina z nás, jak potvrzuje i výzkum v praktické části této práce, by jí nejspíš zařadila až základní školu. Tento omyl vznikl především kvůli záměně pojmů sexuální výchova a sexuální poučení. *Sexuální výchova je výchovou k odpovědnému partnerství, manželství a rodičovství v tom smyslu, že je především výchovou prosociální, založenou na citlivosti, úctě a odpovědnosti ve vztahu k druhým lidem. Mezi pojmy „sexuální výchova“ a „sexuální poučení“ vidíme velký rozdíl. „Poučení“ je samo o sobě jen malou, i když důležitou částí komplexní sexuální výchovy, v níž jde o víc – o to vnést do života dítěte kladné hodnotové hledisko. (Hajnová, Somolíková 1997 s. 8)*

Díky tomuto vymezení nám teď připadá sexuální výchova mnohem lépe uchopitelná i pro předškolní věk. Není důležité zatěžovat dítě složitými procesy v lidském těle a růzností sexuálních praktik. Pro předškolní dítě je mnohem důležitější uvědomit si mezilidské vztahy a jednotlivé sociální role. Z. Matějček *rozdělil průběh sexuální výchovy do 3 roviny, které jsou stupňovitě uspořádané. Je to rovina vztahu, vzoru a rovina poučení. (Matějček 1995 s. 90)*

Rovina vztahu ovlivňuje dítě už v prenatálním věku. Dítě vnímá je-li chtěné, či nechťené. Důležitá je po narození citová vazba především na vychovávající osobu, nejčastěji matku. Vztah s matkou ovlivňuje u dítěte, jak bude v pozdějších letech navazovat vztahy s vrstevníky i partnerem.

Rovina vzoru je vše, co dítě vidí kolem sebe. Nejvíce je ovlivňuje chování lidí, kteří jsou jim blízcí a mají k nim citový vztah. V první řadě jsou to tedy rodiče, koho má dítě jako svůj vzor. Vnímá, jak se rodiče chovají k sobě navzájem i jak se chovají ke svým rodičům a k okolí. Předávají dítěti představu, jak má vypadat rodina a partnerský vztah.

Rovina poučení zahrnuje teoretické znalosti týkající se sexuality. V této rovině se dítě seznamuje s tím, jak přišlo na svět a co tomu předcházelo, jaký je rozdíl mezi chlapcem a dívkou, mužem a ženou.

Pro dobrou sexuální výchovu je samo poučení, byť sebelepší nedostačující. Daleko důležitější je, aby se dítě setkávalo s dobrými citovými vztahy, aby ho ovlivňovaly

hodnotné modely mezilidských vztahů. Obklopuje-li dítě citově bohaté prostředí, sponntáně se učí prožívat společnou radost i strasti. Dokáže-li být v dětství dobrým kamarádem, je víc než pravděpodobné, že bude v dospělosti nejen dobrým přítelem, ale i spolehlivým životním partnerem, manželem a rodičem. (Hajnová, Somolíková 1997 s. 10)

Pro předškolní věk je typické, že se děti nejvíce učí bezděčně nápodobou. Citový kontakt dítěte s rodiči do velké míry závisí na vzájemném citovém kontaktu rodičů. Jestliže rodiče nemají mezi sebou hlubší citové vazby, zpravidla vždy bývá jistou měrou zasažen také vztah jejich dítěte k nim. Nedostatek vzájemné lásky rodičů vyvolává obvykle u dítěte citovou zátěž. V individuálním vztahu hledají rodiče často nevědomky u dítěte to, co by měli vzájemně věnovat jako manželé. Dítě potřebuje nejen individuální mateřskou a otcovskou lásku, ale především jejich vzájemnou lásku. (Augustin 1998 s. 13)

S touto situací se často setkáváme, když se matka silně zafixuje na svého syna. Často si na dítěti vynahrazují lásku, kterou by měly dostávat od partnera, ale nedostávají. Dítě se potom příliš zafixuje na matku, a když přijde čas prvního osamostatnění, tedy vstup do školky, bude to pro dítě velice stresující událost.

Sexuální výchova není jen o sexuální tematice, ale i o mezilidských. Jako každá výchova i ta sexuální má svůj obsah, který by měla být naplněn.

Program sexuální výchovy dětí předškolního věku:

- citové a sociální vztahy mezi lidmi, kamarádství, přátelství, vztahy v rodině
- vztahy mezi mužem a ženou, partnerství, rodičovství
- rozdíly mezi oběma pohlavími po stránce tělesné, psychické i sociální – sociální role
- péče o zdraví, o vlastní tělo a jeho čistotu (včetně intimních částí)
- cit pro osobní soukromí, přirozený stud
- vznik života a narození dítěte
- ochrana před nebezpečím úchylných jedinců (týrání, sexuální zneužívání dětí)

(Hajnová, Somolíková 1997 s. 14)

Sexuální výchova by měla probíhat většinou v rodině, kde je dítě seznámeno s rozdílem mezi pohlavími, základními znalostmi souvisejícími s příchodem na svět, O sexualitě by měli rodiče mluvit s dětmi od nejútlejšího dětství a otevřeně odpovídat na jejich otázky. Rodiče by měli být poučení i ze školy, ale především z vlastní přípravy na těhotenství, o

vývoji člověka od samého početí. A ne jen to, že rodiče otevřeně odpovídají. Je žádoucí, aby sami navodili vhodnou chvíli s příznivou pohodou pro rozhovor. Podněcují tím zvědavost dětí. Rodiče samozřejmě vše vysvětlují a odpovídají způsobem přiměřeným chápání dítěte. (Pšenička 1995 s. 78)

Informace, které dítě získá, od rodičů by měly být přiměřené věku, to ale neznamená, že si rodiče budou vymýšlet nesmyslné pohádky, protože jim připadá, že jejich dítě je ještě malé na to aby mělo povědomí o pohlavních orgánech. Když budou rodiče dětem zbytečně lhát, mohou v okamžiku zjištění pravdy přijít o důvěru dítěte.

Příprava na roli rodiče, jako i všechny další sociální role, do kterých se dítě dostane, probíhá v předškolním věku pomocí hry. Ta dítěti umožní vžít se do role maminky, která se musí postarat o svoje děťátko, které zastupuje panenka. *Panenky by měly pokud možno připomínat svým vzhledem malé děťátko. Zcela nevhodné jsou panenky typu BARBIE. Hry s takovými panenkami učí holčičky být spíše manekýnkou než maminkou. Pro výchovu k mateřství, doporučuji, vedle panenek, dávat dětem na hraní model nenarozených děťátek ve stáří jednoho, dvou, tří a více měsíců od početí. (Pšenička 1995 s. 84)*

Model nenarozeného miminka není vhodná hračka pro dítě. Už toho důvodu, že to dítěti dává klamné informace. Toto nenarozené miminko by ještě nemělo šanci přežít mimo matčinu dělohu. Nedovedu si ani představit, jak by si dítě mělo s tímto modelem hrát. S normální panenkou si hraje tím, že se o něj stará jako budoucí matka. Jak se ale může starat o nenarozené dítě.

Jedním z tématu, kterým se sexuální výchova v předškolním věku zabývá, je téma nahoty a studu. P. Říčan říká: *Děti se učí, kdy je dovolena a kdy zakázána nahota, co se nemá okukovat, na co se nemá sahat před lidmi a na co nesmí – probůh! – sahat vůbec. Většinou stačí jemné náznaky k tomu, aby děti pochopily a přijaly jako samozřejmost, že zejména pohlavní orgány rodičů a sourozenců jsou pro ně „tabu“. Někdy však dítě při učení získá nadlouho dojem, že celá sexualita je něco špatného. (Říčan 2004 s. 138)*

5. PRAKTICKÁ ČÁST

5.1. Cíl výzkumu

V praktické části své práce zkoumám, jakou mají s dětskou masturbací a s projevem sexuality zkušenost učitelky v praxi. Především se zajímám o jejich reakce na dětskou masturbaci a nápodobu soulože. Také zjišťuji, jaké mají učitelky informace o důvodech, které vedou dítě k masturbaci a o negativních vlivech zakazování této činnosti.

5.2. Metodologie

V praktické části je využit kvantitativní výzkum v podobě dotazníku, který je přiložen v příloze mé bakalářské práce i kvalitativní výzkum v podobě tří hloubkových polostrukturovaných rozhovorů. Přepisy rozhovorů jsou také v příloze bakalářské práce.

5.2.1. Kvantitativní výzkum

Podstatou kvantitativního výzkumu je výběr jasně definovaných proměnných, sledování jejich rozložení v populaci a měření vztahů mezi nimi. Logické usuzování je v kvantitativním přístupu deduktivní: na počátku je existující teoretické tvrzení, které je na základě precizní operacionalizace převedeno do hypotéz a následně ověřováno. Výstupem výzkumu je ověření určité hypotézy či teorie. Takto provedený výzkum umožňuje zobecnění získaných výsledků a formulování obecně platných pravidel. (Švaříček, Šedřová a kol. 2007 s. 22)

5.2.2. Kvalitativní výzkum

Cílem hloubkového polostrukturovaného rozhovoru je získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu. (Švaříček, Šedřová a kol. 2007 s. 13)

Design – Zakotvená teorie

Zakotvená teorie je pravděpodobně nejpropracovanějším kvalitativním designem, co se týče míry návodnosti. Výzkumníkům nabízí propracovanou sadu postupů a procedur, které mohou aplikovat při práci s vlastním materiálem. (Švaříček, Šedřová a kol. 2007 s. 96)

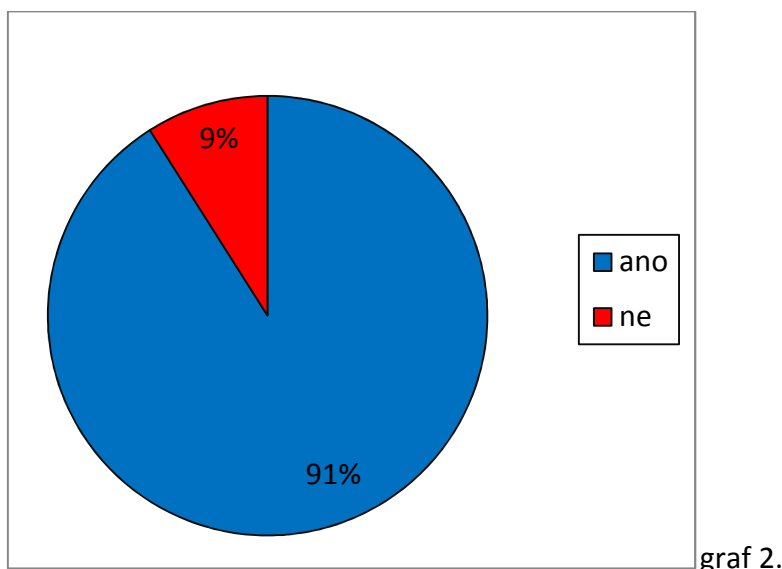
Kódování jako základní analytická technika je jádrem zakotvené teorie. Je zkrátka procedurou, která umožňuje z množství dat „vytáhnout“ proměnné, které se stanou základem budoucí teorie. (Švaříček, Šedřová a kol. 2007 s. 90 – 92)

Zakotvená teorie má ze všech designů nejlepší předpoklady k tomu, aby byla kombinována s kvantitativními metodami v rámci řešení jednoho výzkumného problému. (Švaříček, Šedřová a kol. 2007 s. 96)

5.3. Kvantitativní výzkum

Kvantitativní výzkum slouží k plošnému sběru informací, které slouží pro grafické znázornění názorů a zkušeností vybraného vzorku respondentů. Probíhal formou online dotazníku na internetových stránkách (<http://www.surveymonkey.com/cs>) zaměřeného na učitelky mateřských škol a jejich zkušenosti a názory na dětskou masturbaci. Otázky byly uzavřené s jednou polouzavřenou otázkou. Učitelky mohly zvolit i více než jednu odpověď. Dotazník vyplnilo 200 učitelek z mateřských škol. Všechny 200 respondentů bylo ženského pohlaví a 91% dotázaných se v průběhu své praxe s dětskou masturbací setkalo.

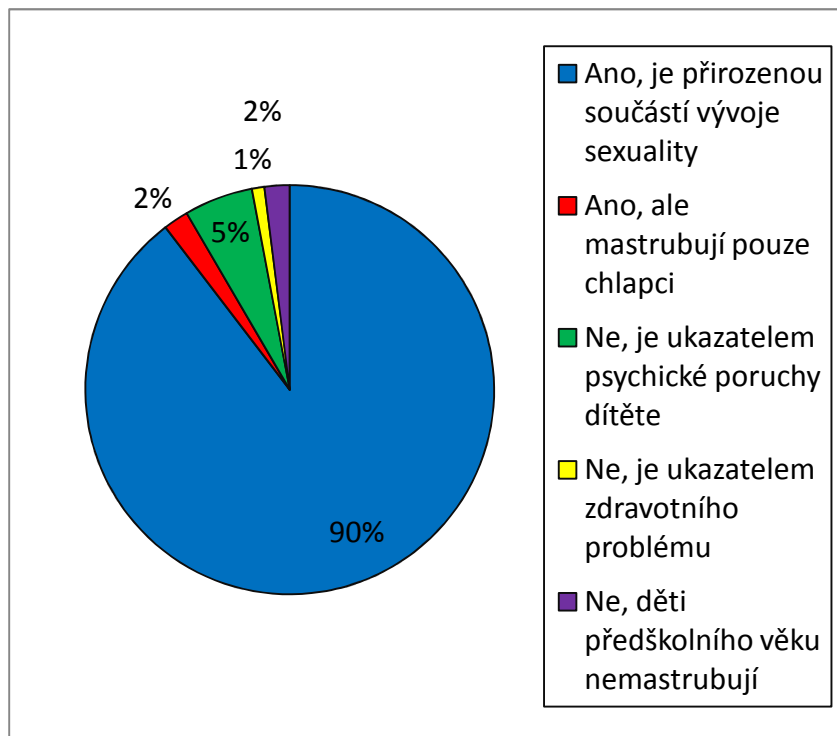
Otázka: Setkal/a jste se v praxi s dětskou masturbací?

Tento výsledek mě utvrzuje, že dětská masturbace je téma, se kterým se učitelky v mateřských školách běžně setkávají.

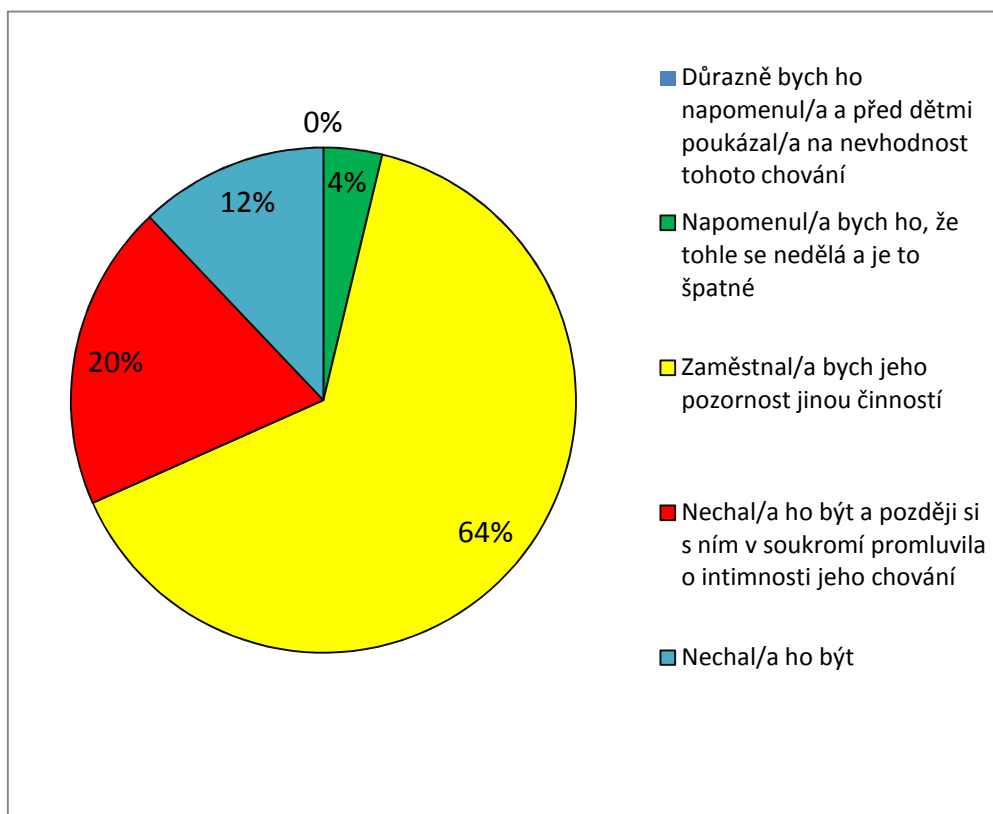
V teoretické části většina autorů uvádí, že masturbace je přirozenou součástí vývoje dětské sexuality. V dotazníku jsem zjišťovala, jaký mají na dětskou masturbaci názor učitelky v praxi. Na otázku: „**Je masturbace v předškolním věku normální?**“ Měly paní učitelky na výběr z pěti odpovědí. Nejčastěji odpovídaly, že masturbace je přirozenou

součástí vývoje sexuality. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že je ukazatelem psychické poruchy dítěte. Tato odpověď byla zastoupena pouze 5%. Grafické znázornění je v grafu 3.

Graf 3.

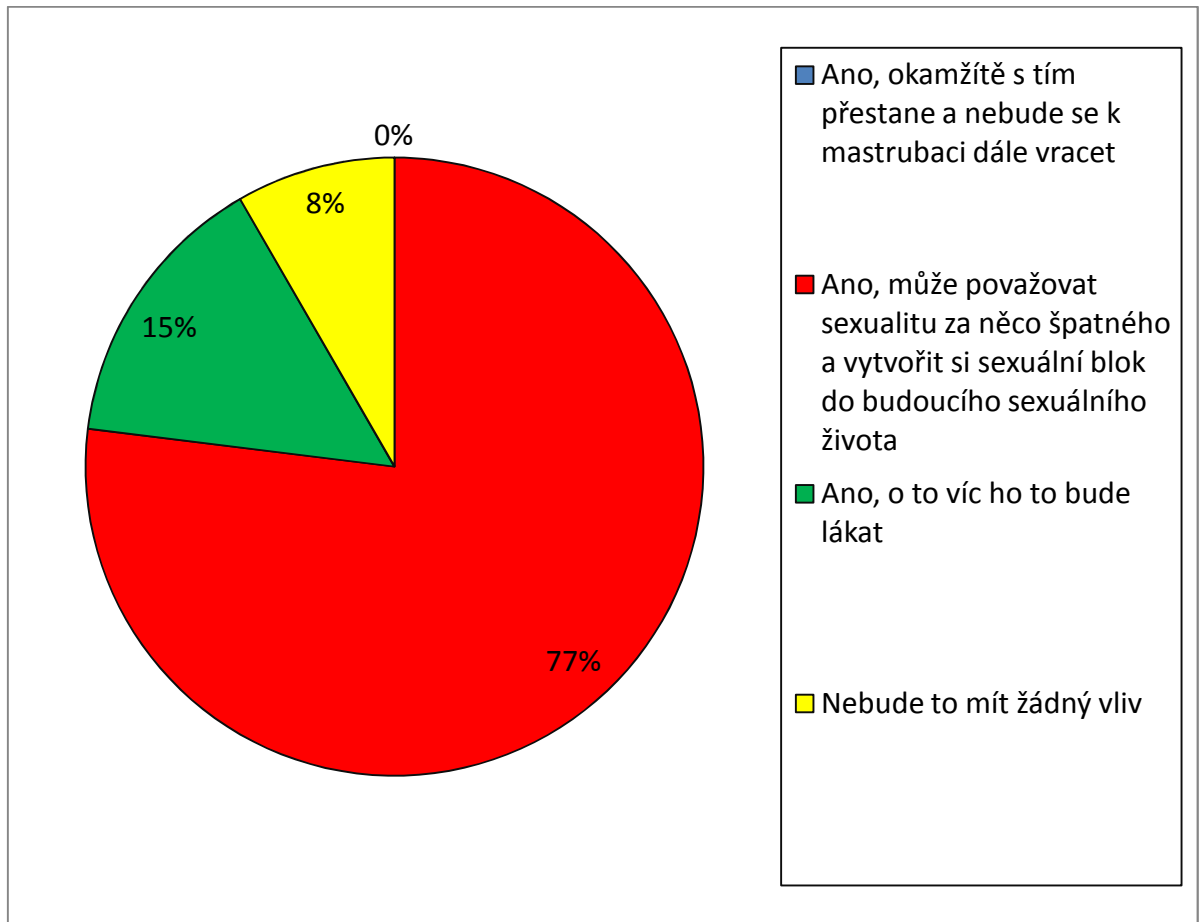
Má další otázka byla zaměřená především na přístup učitelky k masturbujícímu dítěti: „**Jak byste ve školce přistupovala k dítěti, kdybyste zjistila, že masturbuje?**“ Více než polovina učitelek by zaměstnala pozornost dítěte. Dalších 20% by dítě nechaly být a později si s ním v soukromí promluvily o intimnosti jeho chování.

Graf 4.

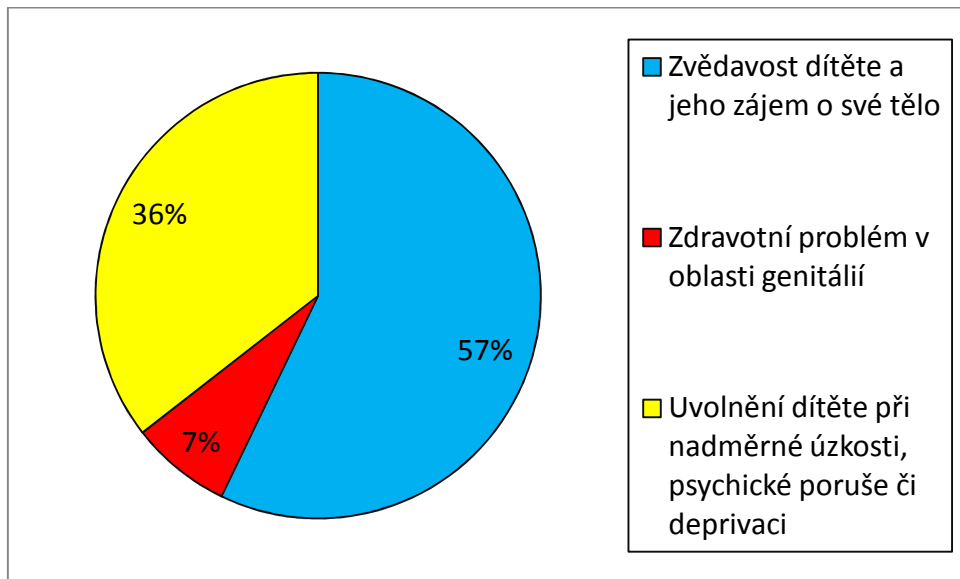
U této otázky si však nemůžeme být jistí pravdivostí všech odpovědí. Jednou z možných odpovědí byla i možnost: „Důrazně bych ho napomenula a před dětmi poukázala na nevhodnost tohoto chování.“ Tuto odpověď ne zvolila ani jedna z dotazovaných učitelek, ač se stále s touto reakcí můžeme v praxi setkat.

Také mě zajímalo, zda si učitelky uvědomují důsledky zakázů této činnosti.: „**Může podle vás neodůvodněné zakázání masturbace mít na dítě vliv?**“ I u této odpovědi většina učitelek odpověděla stejně jako je názor odborníků.: „Ano, může považovat sexualitu za něco špatného a vytvořit si sexuální blok do budoucího sexuálního života.“

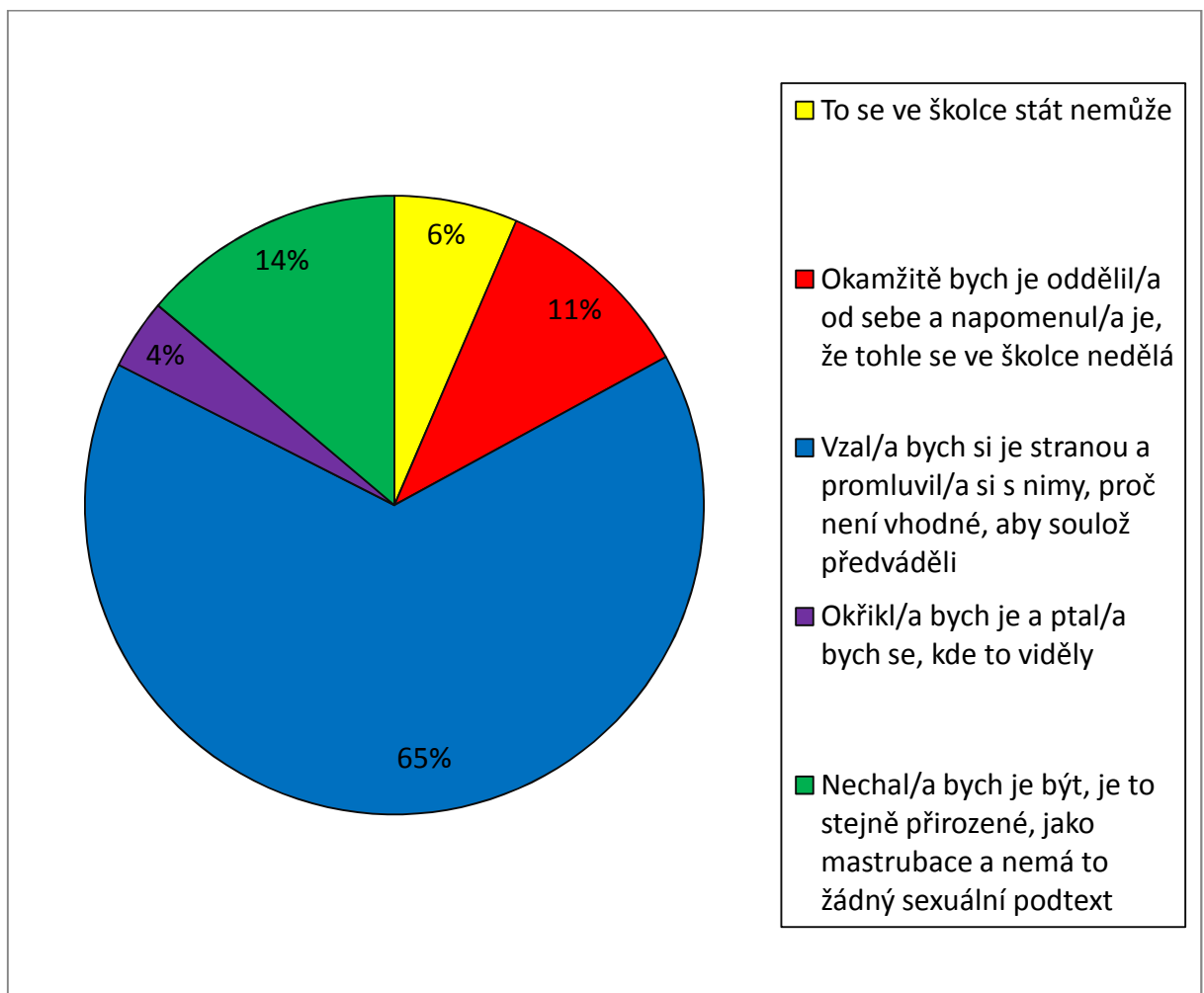
Graf 6.

K tématu dětské masturbace patří v mém dotazníku ještě jedna otázka a to: „**Co může být důvodem dětské masturbace?**“ V této otázce byly správné všechny nabídnuté odpovědi. Nejčastěji učitelky odpovídaly: „Zvědavost dítěte a jeho zájem o své tělo“ Tato odpověď byla zastoupena 57% odpovědí. Druhou nejčastější odpovědí bylo: „Uvolnění dítěte při nadměrné úzkosti, psychické poruše či deprivaci“ takto odpovědělo 36% dotázaných. A 7% odpovědělo, že příčinou masturbace může být zdravotní problém v oblasti genitálií.

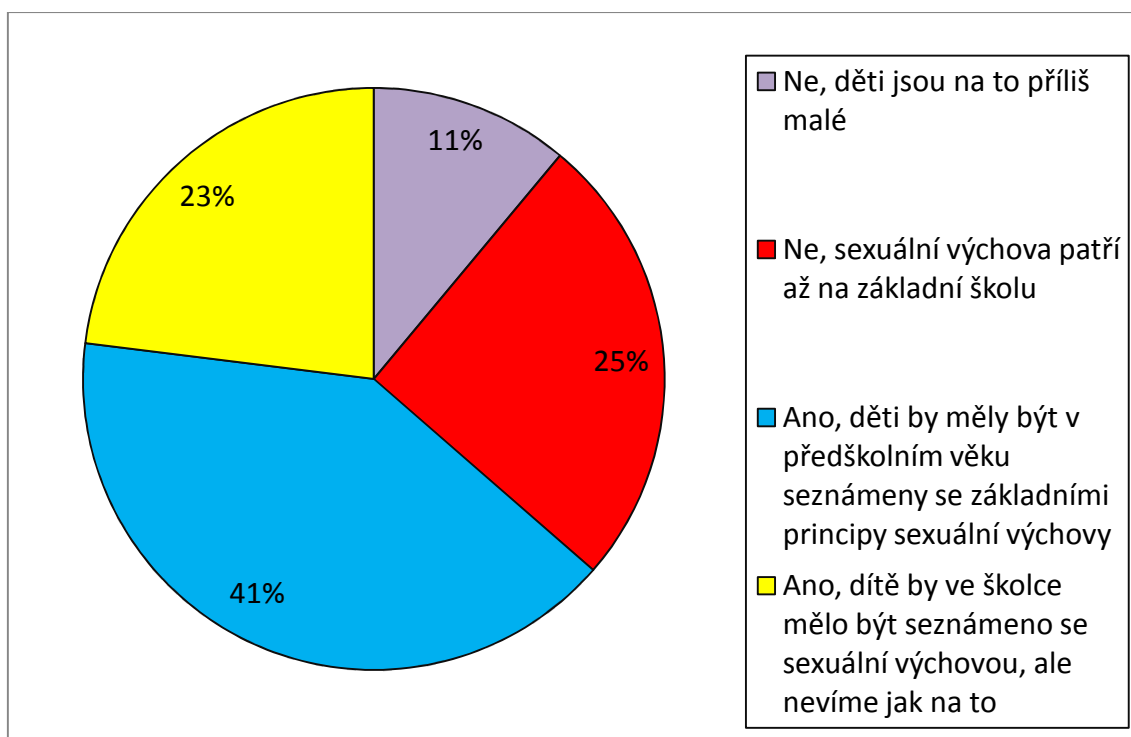
Graf 8.

Ve školce se učitelky nesetkávají pouze s dětskou masturbací, ale také s nápodobou soulože. Ve svém výzkumu jsem se ptala učitelek: „**Jak byste reagovala na děti napodobující soulož?**“ Většina učitelek 65% by se zachovala podobně jako při dětské masturbaci, tedy: „Vzala bych si je stranou a promluvila si s nimi, proč není vhodné, aby soulož předváděly.“ V teoretické části bakalářské práce se u tématu dětské soulože zmiňuji o poznatku antropologů, kteří u přírodních kmenů pozorovali dětské předvádění soulože, aniž by to budilo u dospělých pohoršení. Z toho důvodu jsem k této otázce dala na výběr i odpověď: „Nechala bych je být, je to stejně přirozené jako masturbace a nemá to žádný sexuální podtext“ Velice mě překvapilo, že takto odpovědělo 14% dotázaných učitelek.

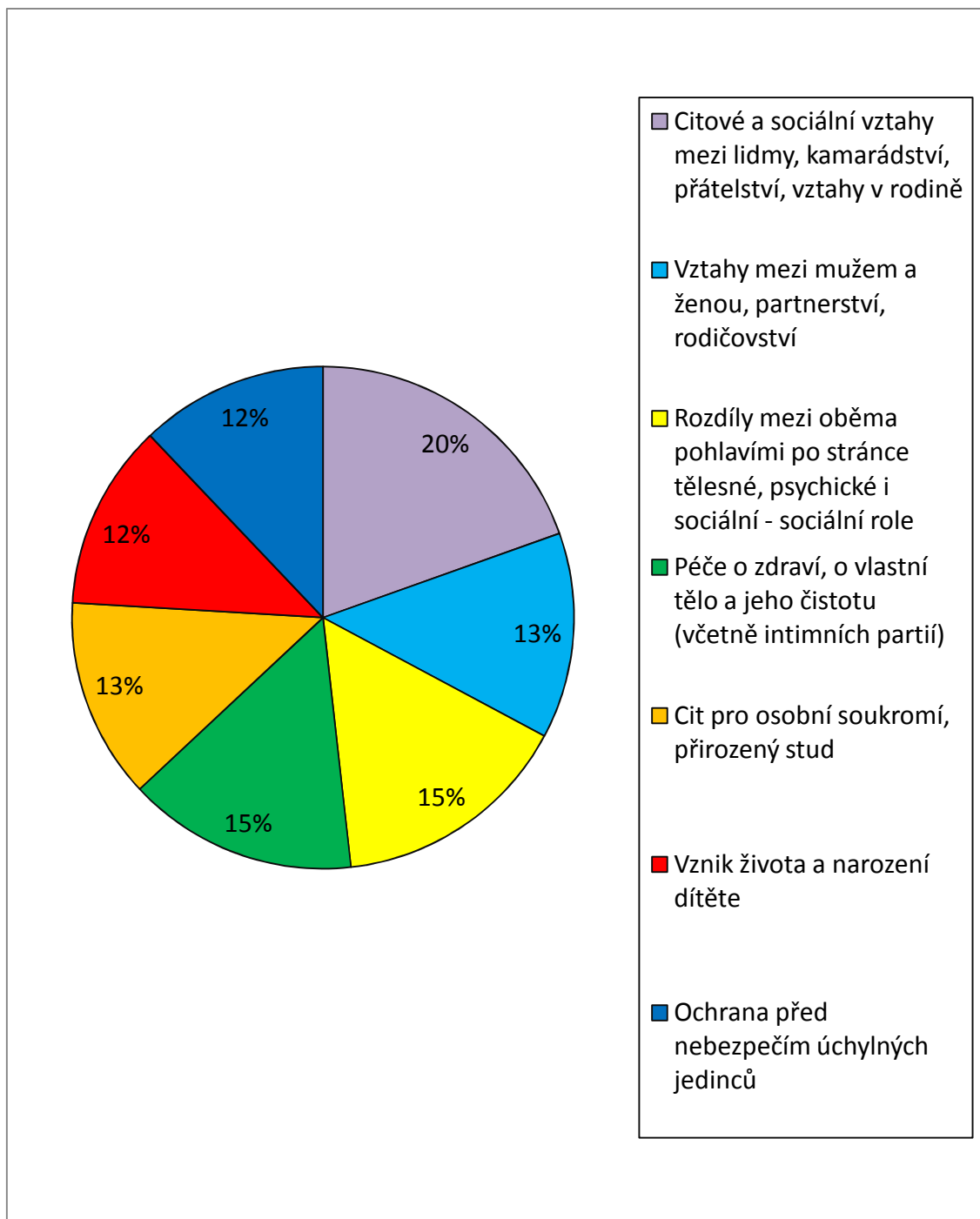
Graf 5.

K tématu dětské masturbace a sexuality dítěte neodmyslitelně patří i téma sexuální výchovy. Ptala jsem se učitelek: „**Měla by být v mateřské škole „probírána“ sexuální výchova?**“ Nejvíce odpovědí 41% bylo „Ano, děti by měly být v předškolním věku seznámeny se základními principy sexuální výchovy“ a 23% odpovědělo „Ano, dítě by ve školce mělo být seznámeno se sexuální výchovou, ale nevíme jak na to.“ Záporné odpovědi byly zastoupeny 25% a 11%. Velký význam ve výběru odpovědí má podle mého názoru i záměna pojmů sexuální výchova a sexuální poučení, o kterém se zmiňuji v teoretické části práce v kapitole sexuální výchova.

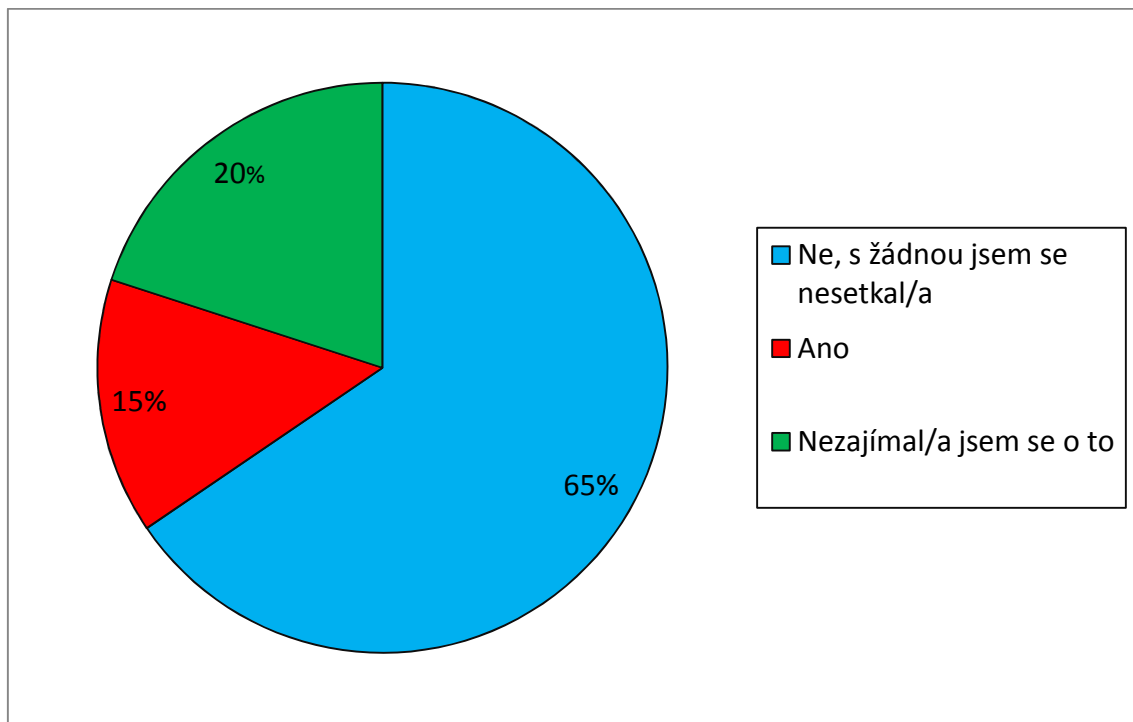
Graf 11.

Dále jsem navázala otázkou: „**Které oblasti byste zařadila do sexuální výchovy v mateřské škole?**“ Nabídku odpovědí pro tuto otázku tvořil seznam oblastí sexuální výchovy z metodiky pro předškolní vzdělávání. Podle odpovědí, které jsou velice vyrovnané je vidět, že učitelky by zařadily do sexuální výchovy všechny doporučené oblasti a s největší pravděpodobností s dětmi ve školkách i tato témata zkoumají a vzdělávají je v těchto oblastech, jen se nepoužívá pojmenování sexuální výchova.

Graf 12.

Mou poslední otázkou bylo: „**Víte o literatuře, která by pomáhala učitelkám v MŠ s tématem sexuální výchovy?**“ Překvapilo mě, že většina učitelek 65% se s žádnou literaturou na téma sexuální výchovy nesetkalo. Učitelky, které se s touto literaturou setkaly, většinou uváděly metodické příručky pro pedagogy či knížky pro děti.

Graf 13.

Ve svém dotazníku jsem se okrajově dotýkala také témat jako S. Freud, či sexualita v médiích. Grafické výsledky k těmto otázkám jsou přiloženy v příloze bakalářské práce.

5.4. Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum probíhal formou hloubkového polostrukturovaného rozhovoru se třemi učitelkami z mateřských škol. Tyto učitelky jsem si vybrala, protože se s nimi osobně znám a vím, že mají zkušenost s dětskou masturbací ve školce a díky tomu, že se známe delší dobu, byly ve svých rozhovorech otevřené, ač některé otázky byly vcelku intimní. Rozhovory byly nahrávané a přepsané do spisovné češtiny. K podrobnému zpracování rozhovorů byla použita metoda kódování rozhovoru. Celé znění rozhovorů můžete najít v příloze mé bakalářské práce.

5.4.1. Učitelky

Havránková Jana

Věk: 46 let
V praxi: 21 let
Vzdělání: středoškolské s maturitou
Místo školky: Praha

Bc. Moravcová Ivana

Věk: 52 let
V praxi: 34 let
Vzdělání: vysokoškolské, bakalářské
Místo školky: České Budějovice

Bc. Tomešová Kateřina

Věk: 41 let
V praxi: 8 let
Vzdělání: vysokoškolské, bakalářské
Místo školky: Plzeň

5.4.2. Rozhovory

Co si představíte, když se řekne dětská masturbace? Všechny učitelky se v hlavní myšlence shodovaly, ale každá na masturbaci nahlíží ještě z jiného hlediska.

T. K.: „*Když si malé dětičky sahají na intimní místa. Když zjistí, že jim to na těch místech dělá dobře.*“

H. J. nahlíží na dětskou masturbaci spíše z technického hlediska: „*To znamená objevování svých pohlavních orgánů, stimulace pohlavních orgánů, sebeukájení, no prostě masturbace. Nevidím po technické stránce, po manuální stránce mezi dětskou masturbací a masturbací dospělých nic rozdílného.*“

M. I. masturbaci popisuje z psychologického hlediska: „*Je to hledání identity pohlaví dítěte, je to přirozená věc, kdy se dítě ztotožňuje se svým pohlavím. Tyhle první projevy masturbace se projevují už v kojeneckém věku, když se dítěti sundá plena. Dítě zkoumá své tělo a dochází ke hmatovým reakcím, osahává se a získává povědomí o svém těle.*“

Z rozhovorů vyplynulo, že děti nejčastěji masturbují při odpoledním klidu.

T. K. se setkala s intenzivní masturbací u pětiletého chlapce, „*Většinou to bylo v období klidu a spaní. Děti byly rozdělené na lůžkách a on byl za zástěnou, nebo nebyl tak vidět na očích dětem. Proto se i sám schovával do míst, kde na něj nebylo moc vidět, aby se mohl hladit.*“

H. J. popisuje případ chlapce, který často masturboval u oběda. „*Měla jsem ve třídě chlapečka, který masturboval i u oběda. Tam bylo složité rodinné prostředí. On nebyl takové to zakřiknuté dítě, které si neví rady, bylo to spíš dítě, které tím, jak se to v něm všechno mele a jak se v něm všechny ty procesy odvíjejí, tak to ventiluje hyperaktivně tím pohybem. Takže když to dítě sedělo na židličce a už nemělo jinou možnost, než běhat, skákat, hopsat, tak si strčil ruce do kalhot a začal masturbovat.*“

Některé děti, ale k masturbaci využívají i různých předmětů, například plyšáky či nábytek. S tím má zkušenost i **M. I.:** „*Jsou děti, které si vyhledávají různé předměty,*

nábytek, hračky a vlastně nějakým způsobem dochází k tomu fyzickému kontaktu i během dne. Měli jsme třeba holčičku, která si vyhledávala rohy stolů a pořád si o ně nějakým způsobem dělala dobře. Ta používala různý nábytek a samozřejmě i hračky.“

Když se všechny tři učitelky s masturbací setkaly, zajímalo mě: **Jak jste na masturbující dítě reagovala?**

H. J. Mluvila o reakci na chlapce masturbujícího u jídla: *„Takže jsem s ním a vlastně se všemi dětmi, se kterými jsem se setkala, jsem to řešila rozhovorem někde v soukromí. Že jsou dané normy chování, které se, třeba u stolu, zrovna nehodí a není ani z hygienických důvodů vhodné, aby tohle děti u stolu dělaly.“*

Do problematiky masturbace by zapojila i rodiče, dodává ale, že je důležité rodinné prostředí. *„Samozřejmě, pokud to prostředí v rodině je vstřícné a dítě takovouhle věc zjistí, tak to s rodiči konzultuje a rodiče mu to vysvětlí a dostanou se vlastně k tomu, že je to soukromá věc, která se na veřejnosti nedělá, ale že to je v pořádku. Když tam takhle vazba od rodičů není, tak potom dítě využije každou příležitost k tomu, aby masturbovalo, aby si tu zkušenost udělalo, vytvořilo a potom to dělají ve školce.“*

T. K. situaci též řešila tuto situaci rozhovorem s dítětem, ale se záměrem, aby nedošlo k posměchu ze strany ostatních dětí. *„K němu přišla a řekla jsem, aby se posadil. Takže jsme si chvíli povídali. Právě, aby se mu dětičky nesmály. Když tam ta deka hodně lítá, tak by se mohly ptát. To by bylo hodně choulostivý, kdyby jim měl sám říkat kam, a na co si sahá. Nechtěl přestávat, tak jsem si ho pak dávala opravdu stranou a nenadávala jsem mu.“*

Kdyby tato metoda dítěti nepomohla, hledala by T. K. v odborné literatuře *„Kdyby byl nějaký problém, že by se to nedalo řešit, tak bych určitě sáhla po literatuře.“*

M. I. Na situaci nahlíží z pohledu odborníka a s ohledem na ostatní děti. *„Tak samozřejmě reakce je taková, protože jsme lidé, kteří mají vzdělání v rámci dětské psychologie, takže my víme, že to je přirozená věc. Nicméně ta masturbace může být i hlasitá a může rušit ostatní děti. Takže jsem třeba používala, že jsem to dítě dala tak, aby bylo samozřejmě v tom kolektivu dětí, ale aby byl kousek stranou, aby nerušilo tu větší část dětí, ale jenom tu menší část.“*

Protože děti nejčastěji masturbují v době odpočinku, zaměstnala by jejich pozornost jinou činností. *„Pokud jsme věděli, že to dítě už nespí, tak mu nebudu říkat, ať to nedělá nebo, že se to nesmí, ale zvedla bych ho a zahájila bych s ním jinou činnost, třeba nějakou hru, nebo kreslení, aby to dítě přišlo na jinou činnost. Většinou, když má to dítě nějakou činnost, nebo zábavu, která ho od tohohle dokáže odpoutat, tak samozřejmě jde tam a bude dělat to co ostatní děti“*

Z pohledu pedagoga ví, že by tuto činnost dítěti nezakázala. *„Určitě bych neřekla dítěti, že se to nesmí dělat. Když je to přirozená věc, tak to dítě určitě nějak reaguje, je zvědavé, něco chce zjistit, protože děti v předškolním věku se pořád něčemu učí.“*

Když dětskou masturbaci řešily všechny cestou rozhovoru s dítěte, zaměstnáním jeho pozornost či částečnou separací od ostatních dětí, zajímaly mě jejich odpovědi na otázku: **„Myslíte si, že neodůvodněné zakázání masturbace, nebo nesmyslný zákaz může mít na dítě negativní vliv?“**

M. I. Odpověděla: *„Určitě může. To dítě by si něčím mělo projít a nejedná se jenom o masturbaci, ale samo si musí zjistit, jestli to takhle je, nebo to takhle není. Protože když se dítěti něco zakáže, tak ono samo chce třeba zrovna na něco přijít. Může se stát, že z toho může mít i psychický blok, takže by do budoucnosti mohl mít chlapec nebo dívka problémy ve svém sexuálním životě.“*

T. M. na zákaz nahlíží z pohledu dítěte a zmiňuje, že dítě má zákazy a jejich porušení spojeno s tresty. *„Myslí, že děti můžou mít buď strach se hladit, přitom je to přirozené. Nebo když by to bylo opravdu zakázané, no tak by věděly, že porušují nějaká pravidla, kde by měl následovat trest, takže si myslím, že jo, že by mohly mít nějaké bloky.“*

Co může být příčinou dětské masturbace? V praxi se učitelky setkávají především s tím, že dítě masturbuje, protože mu to je příjemné, anebo poznává své tělo. V rozhovorech ale zmínily i několik dalších důvodů.

T. M.: *„Myslím, že to je hlavně kvůli tomu, že zjistí, jak jim to je příjemné a cítí se při tom dobře. Dělá jim to opravdu ten klid a pohodu. Buď zjistí, že to je opravdu fyzicky příjemné, a proto si snaží sahat na intimní partie anebo si myslím, že to je únikem od nějakého třeba hlubšího problému.“*

M. I. Uvádí, že k masturbaci se často uchylují děti, které řeší závažný problém. *„Většinou s tou masturbací, jestli můžu říct, tak jsme se setkali hlavně u dětí, které měly nějaké problémy i v rodině a tak došly k tomu, že sami sebe uspokojovaly proto, že se jim z nějakého důvodu něčeho nedostávalo. Buď ta rodina neplnila tu svojí funkci, nebo tam byly různé problémy třeba se starším sourozencem, rozvedení rodiče, nebo tam byli různé problémy bez ohledu na to, jestli to byla rodina sociálně zvýhodněná nebo nezávyhodněná rodina, tam to vůbec nehraje roli.“*

Zaujalo mě, že problém v rodině je čistě psychické povahy, protože zde nezáleží na sociálním zvýhodnění či nezávyhodnění rodiny. Jedná se tedy především o citovou vřelost rodičů, která dítěti dává pocit bezpečí.

H. J. uvádí čtyři důvody, které podle ní mohou být příčinou masturbace u dětí předškolního věku. *„Já myslím, že nejčastější důvod u té dětské masturbace je to, že dítě objevuje samo sebe. Když si štouchne do oka, tak ho to bolí a dělat to nebude, ale když si sáhne na pohlaví tak ty děti to prostě vnímají. Jsou to jenom malý dospělý. Jsou to jenom malý lidi. On není mezi tím dospělým a dítětem, co se týká těch tělesných věcí a cítění takový rozdíl. To jenom dospělci si myslí, že tomu děti nerozumí. Myslím si, že úplně nejzásadnější je objevování toho svého těla“*

Jako další důvod uvádí, především u předškolních dětí nudu při odpoledním odpočinku. Ty to děti už často nechtějí po obědě spát a tak je pro ně masturbace často zdrojem zábavy a ukrácení času. V praxi se ale také setkala se zdravotními problémy, jako příčinou masturbace *„A potom, s tím už jsem se taky setkala, že to je problém opravdu fyzický, zdravotní. Buď ty děti mají problém s močovými cestami, anebo u holčiček, že mají gynekologické problémy. To myslím, že poslední dobou konkrétně tenhle důvod začíná být častější. Že i ty malé holčičky mají gynekologické problémy a jim to nepříjemné tak se vlastně spouští ten mechanismus toho dráždění a je to takový začarovaný kruh. A potom jsou děti, které jsou vystresované, které jsou opravdu ve stresu a přišly na to, že tahle činnost je nějakým způsobem uvolňuje a uklidňuje.“*

V teoretické části své bakalářské práce se kromě dětské masturbace zajímám také o dětskou nápodobu soulože. Položila jsem tedy otázku: **„Jak byste reagovala na děti napodobující soulož?“** I učitelkám při rozhovoru. Překvapilo mě, že u většiny

rozhovorů jsem se díky tomu dostala k tématu erotiky v médiích, o které se také v práci zajímám.

T. K.: vidí jako motiv pro dětskou nápodobu soulože nedostatek a zároveň touhu dětí po fyzickém kontaktu. *„No... Tak bych se nejdřív podívala, co to vůbec dělají, jestli to opravdu je ta soulož. Protože učitel je především pozorovatel, takže bych se nejdřív snažila rozpoznat, co vlastně dělají. Pokud by to opravdu vyloženě byla soulož, jako že nakukovaly rodičům do ložnice a myslí si, že to je normální a v pořádku, tak bych si je asi vzala stranou. Pokud by se neptaly jiné děti, co dělají, to bych vysvětlila hromadně všem. Ale pokud by to šlo, vzala bych si je stranou a zeptala bych se jich: Co dělali, co si myslí, že dělají, nebo co je to za hru? Jakou činnost provádí, co si myslí, že to je? A na základě jejich odpovědí bych asi reagovala dál. Snažila bych se to nějak obejít od toho, že je soulož a od toho biologického. Když by mi řekli, že si hrají na maminku a na tatínka, tak pokud je to v rolích nějakého mazlení, nebo nějakého hlazení a tak, tak to není nic proti ničemu. To je prostě o kontaktu s kamarádem. Ale pokud by vyloženě po sobě měli lézt, tak bych je asi odtrhla a vysvětlila bych jim, že asi takhle úplně ta hra není. Ale vymyslela bych třeba jinou hru a tam by nějaký kontakt mohl být, aby se to spíš svedlo na kontakty mezi sebou. Děti se vzájemně hodně rádi k sobě tulí, mazlí, hladí se, škrabají, tak jo, ale já to beru spíš z pozice té, že je to kamarádský kontakt a oni to vyhledávají. Přeci jenom jsou to malé dětičky, odtržené od maminky a mamina, když jsou dětičky malé, tak se jim opravdu věnuje, hladí se, pořád mají nějaký tělesný kontakt. Tak i hry se snažím ve školce zaměřovat na to, aby byla kontaktní hra, aby se vzájemně měli možnost ohmatat, osahat, v rámci nějakých srandovních her. Nebo i těch smyslových a haptických.*

H. J. Vidí možný důvod pro nápodobu soulože dětmi snadnou dostupnost erotiky v médiích. *„Vždycky se nejdřív těch dětí zeptám, co dělají, ale musí to být takovým tím přátelským tónem, aby neměly pocit, že je jdeme kárat, protože to se od nich nic nedozvím. Jako nemyslím si, že by někde přišly k pornu, nebo konkrétně, že by rodiče zapomněli vypnout televizi a děti se k tomu připlety, ale dneska už je těch časopisů a informací, co se týká těch obrázkových tolik, že to dítě k tomu může snadno přijít. Takže první bych se zeptala, co dělají, co to má být. Taky jsem se setkala s tím, že si holčička s chlapečkem vlezly pod peřinu, když jsem potom k nim přišla a zeptala jsem se jich, co*

dělají, tak mi řekly: „My se máme rádi.“ „No a co děláte?“ „Strkáme si nohy pod peřinu.“ Takže si myslím, že ty děti úplně neví, co dělají, prostě napodobují něco, co viděly.“

M. I. se v průběhu své praxe setkala i s dětmi, kteří v legraci předváděli nápodobu erotických pohybů a to jak masturbačních tak samotné soulože. „To bylo proto, že samozřejmě to dítě někde něco vidělo, ne u dětí, ale třeba v televizi, na videu, nebo v nějakém televizním pořadu, aniž by o tom rodiče mohli vědět, protože samozřejmě v dnešní době si děti otevrou počítač, dostanou se kamkoli a rodiče o tom nemají ani tušení, nebo můžou sledovat jenom hudební kanál ÓČKO kde dneska vidí různé masturbační nápodoby, to už přeci není ani tanec, to co tam předvádí. Ty děti to samozřejmě může nějakým způsobem zaujmout, když se k tomu můžou dostat a ten případ jsem zažila. Setkala jsem se s tím, že jsem měla ve třídě dva sourozence, chlapec byl předškolák s odkladem a jeho sestra byla o tři roky mladší. Chlapec, jako vždycky nám předváděl masturbaci, ale jenom jako, že to má v ruce v nějaké nadpřirozené velikosti. Přitom dělal různé pohyby, stál, byl oblečený a bylo to v rámci, že byl exhibicionista, že se na sebe snažil upozornit. Ale musel se setkat i s tím aktem soulože, jako takové. Protože na své sestře předváděl erotické pohyby, oba byli oblečení. To už jsem tedy řešila i s rodiči. S dětmi jsme to vyřešily tak, že jsme nedávaly vedle sebe jejich lehátka, ale každý byl někde jinde a my jsme dál sledovaly, jestli třeba nevyužije někoho jiného, ale on si na nikoho jiného netroufnul. Když si rodiče nezabezpečí nějaké programy na počítači a dítě se tam bude umět proklikat a dostane se tam nějakým způsobem a bude ho to zajímat. Samozřejmě je to zaujme, protože to je něco co neznají a nevidí důvod, proč by nám to neukázaly.“

T. K. ještě dodává k tématu erotiky v médiích. „V dnešní době dopoledne mamka pustí televizi a v té je toho hodně a opravdu od rána do večera. V televizi opravdu můžou vidět více méně erotiku. Když by tam viděly vyloženě tělo na tělo, nebo mazlení se. Možná podprahově se jim třeba něco spouští. To pak záleží, do jaké míry jim to vysvětlila doma rodina, anebo s tím potom přijdou do školky.“

Tím se dostáváme k tématu, na které jsem v průběhu rozhovoru narazila s **M. I.** a tím je **Kdy masturbaci řešit s rodičem?**

M. I.: „Masturbaci nebudu řešit s rodičem do té doby, dokud neuvidím, že si tím to dítě ubližuje. Protože děvčata si do pochvy mohou vkládat různé předměty, takže tam už bych viděla riziko. I když to je otázka velice intimní a neradi bychom se s nimi o tom bavili, tak když už by to byla otázka zdraví, tak bychom se s nimi o tom bavili. O nějakých patologických jevech se v předškolním věku ani nedá mluvit, protože děti všechno zkoumají a zjišťují, takže z nějakého důvodu to dělají. Zjistí, že jim to dělá dobře, takže nebudu řešit masturbaci do doby, než zjistím, že je dítěti ubližováno, ale to ubližování není jenom fyzické ale i morální. Ale u té nápodoby soulože sourozenci je pravda, že to už jsme řešily s rodiči, protože to jsme usoudily, že je v rámci ohrožování mravní výchovy dětí. Tam už nebyla masturbace jako fyzická, jakoby u toho dítěte, ale nápodoba soulože nebo něčeho erotického.“

V teoretické části bakalářské práce se také zajímám o téma sexuální výchovy v mateřských školách. Mile mě v rozhovorech překvapilo, že témata sexuální výchovy jsou běžně zařazovaná do tematického plánu mateřské školy, jen se to nenazývá přímo sexuální výchova.

H. J.: „Ve školce samozřejmě zapojujeme i témata se sexuální tematikou ale nikdy jsem dětem nevysvětlovala jako fyzickou soulož, jako průnik penisu do pochvy. Myslím si, že to ty děti úplně nemusí vědět. Ale v tomhle mám zásadu, že z nich vytáhnu, co ví a potom to nějakým způsobem uhladím.“

T. K. na otázku „**Co si myslíte o zařazení sexuální výchovy do školky**“ odpověděla: „No já bych úplně proti nebyla, protože si opravdu myslím, že tu erotiku a tohle můžou vnímat už opravdu všude. Takže si myslím, že určitě ano. Svým způsobem to zakomponovat do tematického plánu tak, aby se přímo jako se sexualitou setkali možná jen okrajově. Více spíš, aby to dělali, smyslový hry, orientace na lidské tělo, to tam je taky. Takže určitě popisy těla a city, projevy to určitě ano. Nejsem proti.“ Konkrétně by do sexuální výchovy zařadila tato témata: „Určitě nějakou péči o tělo, rozdíly mezi oběma pohlavími, nebát se kontaktu s dětmi, s rodiči. Okrajově určitě něco o miminku, péče o miminko, ale opravdu okrajově, obecně, protože si myslím, že děti na

nějaké konkrétnější, podobnější formy informací jsou opravdu malé. Stejně by to nepochopily. Vyložene bych se zaměřila opravdu na hry, ale sexuální tematiku klidně.“

M. I.: *„Dítě těžko pochopí, co to ta sexuální výchova vlastně je. Tak, jako ji chápeme my dospělí. Bez problémů rozezná pohlaví. Sexuální výchova jako taková stejně v té mateřské škole existuje, protože to rozeznávání pohlaví a nějaké to genderové myšlení má ve školkách nějakou tradici. Děti s tím přicházejí z rodin a v oblasti „Dítě a tělo“ se toho dotýkáme. Je to pro ně ale složité, ale dá se jim to vysvětlit nějakou formou, která je lépe pochopitelná. Myslím si, že to dítě pochopí, že když je pár, tak spolu mohou mít dítě, když se mají rádi. Ale samotný sexuální akt nebo i slova jako penis či vagína jsou pro ně příliš těžké termíny. Můžeme jim to sice říct, ale nebudou si to pamatovat. Takže ta sexuální výchova se zařazuje běžně, nicméně nevím, zda by všichni rodiče s tím souhlasili. Myslím si, že jsou věci, o kterých by se s dítětem měli bavit rodiče a dát jim najevo, že se o nich ve školce nemluví, pouze doma.“* Na otázku co z oblasti sexuální výchovy zařazují v mateřské škole, odpověděla: *„Máme například obrázkové publikace, říkáme si tělesné rozdíly, srovnáváme si to se zvířátkem. Dotkli jsme se i rozdílů v oblečení. Je to tedy určení budoucí role muž/žena, tedy pohlavní identita. Jak se kdo bude oblékat, jaké činnosti bude vykonávat, i když v dnešní době se tyto rozdíly již stírají. V rámci generového myšlení. Probíráme i změny v těle.“*

Dětská masturbace i sexuální výchova jsou v mateřských školách tedy zcela běžné. Jedna z dalších otázek při rozhovoru byla **„Hledala jste někdy informace o dětské masturbaci v literatuře?“**

H. J.: *„Vím, že jsou třeba i knížky o sexuální výchově pro předškolní děti, ale já jsem tyto knížky nikdy nepoužila a nikdy jsem jí nevyhledávala.“*

T. K.: *„Určitě, ve školce je velká knihovna, jsou tam odborné knížky metodiky, takže tam určitě k dispozici takovéhle metodiky máme. Akorát jsem neměla potřebu to vyhledávat, protože když, že se to objevilo třeba u jednoho chlapce, vyřešilo se to nějakým způsobem, tak jsem nemusela vyložene hledat. Ale kdyby byl nějaký problém, že by se to nedalo řešit, tak bych určitě sáhla po literatuře.“*

M. I. V literatuře hledala „Samozřejmě, že hledala. Nejenom, že byly součástí studia, ale hledala jsem si, jak bych měla jako učitelka správně zareagovat, aby to všechno bylo v nějaké normě a abych nepřekročila nějaký rámec, což by mohlo u dítěte způsobit právě ty psychické následky. Ale ta hranice je tak strašně tenká a je to tak velice choulostivá věc a hlavně intimní.“

V závěru svého rozhovoru jsem učitelkám položila otázku „**Co byste řekla vyděšeným rodičům čtyřleté dívky, kteří volali do školky, že neví co s dcerou, která si k narozeninám přeje penis?**“ Odpovědi všech tří učitelek se velice liší a každá má tu tuto otázku svůj názor.

T. K.: „Asi bych jim vysvětlila, že pokud tedy měla vyloženě tento název, když ví, že se to jmenuje penis, tak se s tím možná setkala při vzdělávání ve školce. Rodičům bych nabídla a ukázala, aby si opravdu vzali nějakou dětskou knížku, kde je nakreslený chlapeček a holčička, to je dneska literatura dostupná. Takhle bych vedla já rozdíly mezi chlapečkem a holčičkou. Ukázala bych jim obrázky a jednotlivě bychom popisovali jednotlivé části těla a snažila bych se jim vysvětlit, nevím, jestli by to pochopily, že holčičky prostě mají tělo takhle nastavené a jsou takhle od narození. Nejde nic měnit a chlapecké tělo je zase tak a tak a že to prostě takhle je. Tak bych se jim to snažila hezky vysvětlit.“

H. J. řeší tento případ jako problém identifikace s pohlavím „ Mám zkušenost s chlapečkem, který se oblékal do dívčích šatů, chtěl být holčičkou. Bylo to složitější v tom, že jeho rodiče byli rozvedení, maminka měla přítele. Maminka věděla o jeho zálibě v nošení dívčích šatů, ale její přítel to negoval, nesměl o tom v žádném případě vědět. V kolektivu byl oblíbený, nikdo se mu nesmál za to, jak se obléká, brali to jako hru. Dnes je mu asi dvanáct, nebo patnáct a stále to tak má. Tedy už v těch čtyřech letech bylo na tom dítěti markantní, že mu to nelze žádným způsobem vmluvit. V případě té holčičky, záleží na rodičích. Pokud jsou schopní rozumné komunikace, lze jim to nějakým způsobem vysvětlit, že se to třeba změní a podobně. Přestože dnes po zkušenostech již vím, že to tak není, snažila bych se jim vysvětlit, že to ty děti zkoušejí, že třeba kluků něco závidí. Pokud by chtěla něco zkusit, mohou vyzkoušet chlapecké sporty. Pokud ovšem rozumné komunikace schopni nejsou, je to ztracené. Dle mého

názoru se v tomto případě nedá dělat již nic, jediné brát to dítě takové, jaké je a posílit jej ve věcech, které ho baví. Dát mu zkrátka najevo, že jej mám ráda takové, jaké je, že se s jeho přáním teď nedá nic dělat a že má spoustu jiných krásných věcí a vlastností.“

M. I. klade důraz na pochopení významu slova dítětem. *„Já bych jí nechala napřed ten penis nakreslit. Chtěla bych vidět, co si vlastně přeje. Mohla totiž to slovo někde slyšet, aniž by znala jeho význam. Nejdůležitější je, aby děti poznaly význam slov. Je to o komunikaci, o předčtenářské gramotnosti. A pokud bych zjistila, že penis může vypadat jako zvířátko nebo jako sáňky, tak bych věděla, že tento výraz nesouvisí s tím, co víme my dospělí. A pokud by si přála opravdu penis, řekla bych jí, že penis nemá a mít nemůže, protože je holčička a penis mají kluci.“*

5.5. Diskuse

V praktické části se potvrdila má hypotéza, že s dětskou masturbací se setká většina učitelek v mateřských školách. I proto jí učitelky správně považují za přirozenou součást vývoje sexuality. Pozitivní je, že si pedagogové uvědomují závažnost striktního zákazu dětské masturbace a také ví, jak s dítětem v této situaci jednat. Kvalitativní a kvantitativní výzkum se navzájem podporují.

Při rozhovorech v kvalitativním výzkumu učitelky často bojovaly s ostychem o tomto tématu mluvit. To dokazuje, že toto téma je stále, i v dnešní době, tabu. Ve školce se běžně setkáváme s tématy se sexuálním základem, jen nejsou zaštitěné názvem sexuální výchova. Učitelky děti seznamují především s tématy rozdílů mezi pohlavími, s genderovým postavením a sociálními rolími.

Myslím si, že pro učitelky bylo vyplnění mého dotazníku inspirující a přínosné. Musely se totiž alespoň chvíli zamyslet nad tématem dětské masturbace a utřídit si své názory na toto téma. K tomu v běžné praxi moc prostoru není, protože učitelky řeší jiné věci a dětská sexualita je nijak nezatěžuje.

Při rozhovorech bylo zajímavé sledovat, jak si učitelky vybavují různé situace ze své praxe, kdy se s dětskou sexualitou setkaly, a myslím, že i je samotné překvapilo, kolik zkušeností už s tímto tématem mají, jen o tom nemluví.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo shromáždit informace o dětské masturbaci, pro učitelky a rodiče, kteří se s touto problematikou setkají a neví si rady. Myslím si, že tento cíl je úspěšně naplněn a v této práci se opravdu najdou různé názory a to z teoretického i praktického pohledu.

Při práci na tomto tématu jsem si uvědomila, jak málo prostoru se dětské sexualitě dává. Našla jsem několik publikací, ve kterých bylo jen pár vět o dětské masturbaci. Většinou všude psali jedno a to samé: Je to přirozenou součástí dětské sexuality. Teprve, když jsem se začala zajímat i o vedlejší témata, kterými je především sexuální výchova v mateřské škole a dětská deprivace, otevírala se mi další dvířka k tématu dětské sexuality.

Téma masturbace jako ukazatel narušení dětské psychiky mi přijde velice důležitá část této práce. Chci poukázat na to, že děti masturbují ze zvědavosti a touhy poznávat své tělo, ale také tím mohou demonstrovat svůj vnitřní problém, se kterým si neví rady. V této situaci by měla být učitelka tou osobou, která zbystrí a začne se o dítě zajímat. Dítě může takto reagovat na opravdu závažné problémy, o kterých nechce mluvit, ale touto kompenzací dává najevo učitelce, že má problémy, starosti, stres, se kterým si neví rady a potřebuje pomoc dospělého.

Naštěstí už nejsme v době, kdy by se masturbace zakazovala a způsobila tím u dítěte ještě větší problémy. Dnes už je většina učitelů, jak se ukázalo také v praktické části práce, poučena o vývoji dětské psychiky i sexuality.

Byla bych velice ráda, kdyby tato práce opravdu v praxi pomohla a byla pedagogům přínosem.

LITERATURA

Augustyn, J. (1998). *Sexuální výchova v rodině a ve škole*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s 13. ISBN 80-7192-331-1

Freud, S. (2003). *Sebrané spisy Sigmunda Freuda, Spisy z let 1917 – 1920*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, s. 81- 82. ISBN 80- 86123-16-02

Freud, S. (1998). *Sebrané spisy Sigmunda Freuda, Mimo princip slasti a jiné práce z let 1920-1924*. Praha:Psychoanalytické nakladatelství, s. 17-319. ISBN 80-86123-09-X

Freud, S. (1997). *Sebrané spisy Sigmunda Freuda, nová řada přednášek k úvodu do psychoanalýzy*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, s. 97. ISBN 80-86123-00-6

Hajnová, R.,Somolíková,K. (1997) *Než se dítě zeptá... Program sexuální výchovy dětí předškolního věku*. Praha: Portál, s. ISBN 80-7178-132-0

Helus, Z. (2004). *Dítě v osobnostním pojetí, Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál s. 142. ISBN 80- 7178-888-0

Janošová, P. (2008). *Dívčí a chlapecká identita vývoj a úskalí*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, s. 38-131. ISBN 978-80-247-2284-9

Krejčířová, D., Langmeier, J. (1998). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, s. 93. ISBN 80-7169-195-X

Laaser, M. (2004). *Jak mluvit s dětmi o sexu*. Praha: SAMUEL, Biblické práce pro děti, s. 78-82. ISBN 80-86849-03-1

Lukšík, I., Supeková, M. (2003). *Sexualita a rodovost' v sociálních a výchovných súvislostiach*. Bratislava: Humanitas, s. 63. ISBN 80-89124-0-1-1

Matějček, Z. (1995). *Co děti nejvíce potřebují*. Praha:Portál s. 90. ISBN 987-80-7367-504-2

Pšenička, O. (1995). *Sexuální výchova v rodině*. Hradec Králové: Hnutí Rodina, s. 78-84. ISBN 901524-3-0

Říčan, P. (2004). *Cesta životem*. Praha:Portál, s. 138- 139. ISBN 80-7178-829-5

Říčan, P., Krejčířová, D., a spol. (2006) *Dětská klinická psychologie 4., přepracované a doplněné vydání*. České Budějovice: Grada Publishing, a.s., s. 229-289. ISBN 978-80-247-1049-5

Švaříček, R., Šedřová, K., a kol. (2007) *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, s. 13-96. ISBN 978-80-7367-313-0

Trojan, O. (1994). *O čápech a vránách aneb jak nejlépe mluvit s dětmi o sexu*. Havlíčkův Brod: FRAGMENT, s. 6-13. ISBN 80-85768-48-8

Weiss, P., Zvěřina, J. (2001). *Sexuální chování v ČR- situace a trendy*. Praha: Portál, s. 14. ISBN 80-7178-558-X

Zvěřina, J. (2003). *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. Brno: CERM Akademické nakladatelství, s. 54. ISBN 80- 7204-264-5

PŘÍLOHA

Rozhovory

Bc. Tomešová Kateřina

Co si představíš, když se řekne dětská masturbace?

Když si malé dětičky sahají na intimní místa. Protože, když zjistí, že jim to dělá dobře na těch místech, tak se snaží pořád, nebo většinou, když mají čas, možnost, nebo prostor chvíli. Tak si s těma ručičkama občas zajíždí na taková ta intimní místa, protože jim to je příjemný. Takže to si myslím, že je masturbace, že se hladí na těch intimních místech.

Setkala ses s masturbací v mateřské školce?

Ano, u jednoho malého chlapečka, kolik mu bylo, 5? Předškolák, byl to předškolák. Ten teda jako silně masturboval.

A při jakých příležitostech?

Většinou to bylo v období klidu a spaní. Takže většinou když měl klid na lůžku a bylo tam ticho a on byl částečně separovaný, ne separovaný. Byli rozdělené děti na lůžkách a on byl třeba za nějakou zástěnou, nebo nebyl tak vidět na očích těm dětem, tak využíval situace, že ho nemuseli u toho tak vidět. Tak proto se i sám schovával trošičku do těch míst, kde na něj nebylo moc vidět, aby se mohl hladit.

Takže děti na něj neviděli a nijak na něj nereagovaly?

Viděli, jako pár dětí na něj vidělo, ale řeknu tak 3-4 dětičky maximálně by na něj mohly vidět, ale nereagovaly. Když ho viděly, tak nereagovaly.

A jak by ses zachovala vůči ostatním dětem, kdyby se mu posmívaly?

No tak to bych je nějakým způsobem usměrnila, že smát se nemá nikomu a ničemu. Že, nevím asi bych je začala směřovat někam jinam, třeba bych začala něco povídat, nebo bych zase otevřela knížku. Kdyby se to nějak hodně rozjelo tak bych se spíš snažila odlákat pozornost. Když by se už potom konkrétně ptaly, tak už bych asi vysvětlila třeba, ale velice jemně, že se hladí třeba v podbřišku, že je mu to tam příjemný, jo snažila bych se to spíš stočit nějak decentně někam jinam.

A jak si reagovala na toho chlapečka?

No, k němu jsem přišla, protože ten silně masturboval, takže on opravdu jako že to bylo hodně vidět. On měl sice schovaný ruce pod dekou, ale ta deka opravdu hodně lítala. To jako fakt bylo hodně. Takže jsem k němu přišla, řekla jsem mu, aby se posadil, takže jsme si chvíli povídali. Právě na to konto, aby dětičky se mu nesmály, že když ta deka tam hodně lítá, ta by se mohly ptát. Že by to bylo hodně choulostivý, kdyby jim měl sám říkat, že si sahá kam a na co, takže jsem spíš mu to vysvětlila takhle a pak jsem si ho dala opravdu malinko stranou, protože on to dělal opravdu skoro pořád. Jako nechtěl přestávat no, takže jsem si ho pak dávala opravdu stranou a nějak jsem mu nenadávala, ale myslím si, že jsem ho opravdu musela krotit.

Proč si myslíš, že tahle tvoje reakce byla správná?

No já nevím, jestli byla správná. Ale vzhledem k tomu, že děti se mu neposmívaly, nebo co vím z reakce dětí, tak se mu nikdo neposmíval. Pokud vím, tak žádný bloky neměl, protože zase nezakazovala jsem mu to, ale malinko usměrňovala. Dětičky, když potom neměli ani možnost na něj vidět, tak se ani neptaly, tak si myslím, že to nebylo nějak závratně špatně.

Co je podle tebe příčinou dětské masturbace? Proč děti masturbují?

No já myslím, že to je hlavně kvůli tomu, že zjistí, že jim to je příjemný, že se v tom cítí dobře, že jim to dělá opravdu ten klid, pohodu a zjistí, že to je opravdu příjemný. Buď zjistí, že to je opravdu fyzicky příjemný, proto si snaží sahat na ty intimní partie anebo potom si myslím, že to je opravdu potom únikem od nějakého třeba hlubšího problému.

Třeba děti z dětského domova?

Tam si myslím, že určitě. Tam nejsou ty city tak podporované, i když nic proti zaměstnancům, ale opravdu tam nemají ten častý každodenní kontakt s těma rodiči, že by to tam bylo takový pusinky. Přeci jenom v té rodině to intimní je to chování více méně. Někdy, a tam si myslím, že to postrádají.

Jak by si reagovala na děti napodobující soulož?

No... Tak bych se nejdřív podívala, co to vůbec dělají, jestli to opravdu je ta soulož. Opravdu, protože učitel je především pozorovatel, takže bych se nejdřív opravdu snažila rozpoznat, co vlastně dělají a pokud by to opravdu vyloženě byla soulož, jako že nakukovaly rodičům do ložnice a že teda si myslí, že to je normální a v pořádku. Tak bych si je asi taky vzala stranou, pokud by se neptaly jiné děti, co dělají, abych to

vysvětlila hromadně všem. Ale pokud by to šlo, tak bych si je vzala stranou a asi bych se jich zeptala: Co dělali, co si myslí, že dělají, nebo co je to za hru? Jakou činnost provádí, co si myslí, že to je? A na základě jejich odpovědí bych asi reagovala dál, tím že bych se je snažila asi obejít vyloženě od toho, že soulož, od toho biologického.

Když by ti řekly, že si hrají na maminku a na tatínka?

No tak bych se nejdřív zeptala, jestli chodí do ložnice takhle často, jestli to vidí takhle často. Ne tak jestli si hrají na maminku a na tatínka, pokud je to v rolích nějakého mazlení, nebo nějakého hlazení a tak, tak to není nic proti ničemu. To je prostě o kontaktu s kamarádem. Ale pokud by vyloženě po sobě měli lézt, tak bych je asi odtrhla a vysvětlila bych jim, že asi takhle úplně asi ta hra není úplně jako ideální hra pro všechny. Jo snažila bych se jim vysvětlit, že kdyby to takhle dělaly všechny skupinky, všechny dětičky dvojice, ale vymyslela bych třeba jinou hru a tam by třeba nějaký kontakt mohl být, aby se to spíš svedlo na kontakty mezi sebou, než aby tam vyloženě předváděly nějaký skákání.

Ještě se vrátím k té masturbaci, myslíš si, že neodůvodněn zákaz, nebo zákaz nesmyslem může mít na dítě negativní vliv do budoucího sexuálního života?

No asi jo. Když je to neodůvodněný, nebo když je to nějaký vyloženě striktní zákaz anebo nějaký, ne vyhrožování, když je to opravdu neopatrně vysvětlený. Tak si myslí, že děti mohou mít buď strach se hladit, přitom je to přirozený, nebo když by to bylo opravdu zakázaný, no tak by věděly, že porušují nějaká pravidla, kde by měl následovat trest, takže si myslím, že jo, že by mohly mít nějaké bloky.

Setkala ses někdy s tematikou dětské masturbace, nebo dětské sexuality v literatuře?

No tak určitě ve školce je velká knihovna, jsou tam odborný knížky, metodiky, takže tam určitě k dispozici takovéhle metodiky máme. Akorát jsem neměla potřebu to vyhledávat, protože jestli, se to objevilo třeba u jednoho chlapce, vyřešilo se to nějakým způsobem, tak jsem nemusela vyloženě hledat. Ale kdyby byl nějaký problém, že by se to nedalo řešit, tak bych určitě sáhla po literatuře.

Takže bys hledala ve školkové knihovně?

Jo, ve školkové knihovně, tam ty metodik je dost.

Setkala ses ve školce, kromě masturbace ještě s jinými projevy sexuality?

No jestli se za projev sexuality bere i to, že děti se vzájemně hodně rádi k sobě tulí, mazlí, hladí se, škrabají, tak jo, ale já to беру spíš z pozice té, že je to kamarádský

kontakt a oni to vyhledávají. Přeci jenom jsou to malé dětičky, jsou odtrženi od maminky a mamina, když jsou dětičky malé, tak se jim fakt věnuje, hladí se, pořád mají nějaký kontakt tělesný. Tak i ty hry jsem se snažila ve školce zaměřovat na to, aby byla kontaktní hra, aby se vzájemně měli možnost ohmatat, osahat, v rámci nějakých srandovních her. Nebo i těch smyslových a haptických her.

Takže s hrou na doktora ses nesetkala?

Hra na doktora jsem se setkala, to ano, ale bylo to všechno v rámci opravdu hry, kdy dětičky ležely a oni se opravdu klasicky vyšetřovali. Dýchání, zkoušeli si třeba puls a hlavně léčili a měřili teploty. Nezažila jsem vyloženě hru se sexuální tematikou, aby si musely směřovat na ty intimní partie.

Já jsem spíš myslela jako zkoumání na záchodcích a tak...

Jo takhle, no to občas, občas se stalo, že třeba někdo vyběhl ze záchodu, jako že, jak to, že ten čůrá tak a ten čůrá tak. To jo, ale to jsme si vysvětlili a to z domova taky ví, jak se na toaletě kdo chová, jak tam sedí

Jak podle tebe dítě ovlivňuje snadná dostupnost erotiky v médiích? Nebo vnímá podle tebe dítě erotiku v médiích?

No, myslím si, že malé školkové děti asi určitě ne, že to neberou jako nějaký symbol, nějakou erotičnost, nebo něco takového. Spíš si myslím, že tam jde hodně o ty kontakty s těmi dětmi, nebo rodiči. Erotika jako taková, když by něco viděly v televizi, si nemyslím, že by se zastavily a koukaly a začaly potom pátrat, co to vlastně je. Myslím si, že jsou na to dost malé.

Ani že by je to nějak podprahově dráždilo, pudově?

No, tak když by tam viděli vyloženě tělo na tělo, tak je to možný, že to asi jo. Je to možný no. Když tam vidí to mazlení se,

Mě k tomu hodně přivádí hudební klipy.

Jo, jo. No to jo, I když ono v dnešní době dopoledně třeba mamka jsou doma, pustí televizi a jako v té televizi je toho hodně a fakt je to od rána do večera. Takže se děti s tím setkají určitě i dopoledně, můžou v televizi opravdu vidět více méně erotiku, to jako jo. Možná podprahově tam něco se jim třeba spouští, to je pak zase do jaké míry, aby jim to vysvětlila doma rodina, nebo potom s tím třeba přijdou do školky.

Cosí myslíš o zařazení sexuální výchovy do školky?

No já bych úplně proti nebyla, protože si opravdu myslím, že tu erotiku a tohle můžou vnímat už opravdu všude, takže si myslím, že určitě jo. Svým způsobem to asi zakomponovat do tematického plánu tak aby se možná přímo jako se sexualitou setkali možná jen okrajově ale více spíš, ale mi jsme to dělali, smyslový hry, orientace na lidské tělo, to tam je taky. Takže určitě popisy těla a city, projevy no to určitě jo. Nejsem proti.

Co všechno by si do té sexuální výchovy zařadila?

Určitě nějakou péči o tělo, rozdílů mezi oběma pohlavími, nebát se kontaktu s dětmi, s rodiči. Okrajově určitě něco o miminku, péče o miminko, ale opravdu jako, že okrajově, obecně, protože si myslím, že ty děti na nějaký konkrétnější, podobnější formy informací jsou fakt malý, že by to stejně nepochopily. Vyloženě bych se zaměřila fakt na hry, ale sexuální tematiku klidně.

Co by si řekla vyděšeným rodičům čtyřleté holčičky, kteří volají do školky, že holčička by si přála k narozeninám penis?

Nevím, určitě bych to řešila s rodiči stranou, ale asi bych jim vysvětlila, že pokud teda měla možná takovýhle vyloženě název, že ví penis, tak že se s tím možná setkala při vzdělávání ve školce, ale vysvětlila bych jim, že to bylo obecně a fakt bych jim ukázala třeba přípravu, kde jsem měla opravdu nějaký sexuální téma ohledně lidského těla, že jsme si popisovali lidské tělo, jestli na to slovo reagovala tak, že si ho vyloženě takhle zapamatovala, aby se nebáli a neděsili toho, že neví co se ve školce děje.

Co když by nebyli vyděšení kvůli tomu, že přišla s tím slovem penis, ale že neví jak reagovat na tu holčičku, že neví co s ní. Co bys jim ty jako pedagog poradila?

Já bych se jí to snažila vysvětlit, nebo i rodičům bych ukázala a možná nabídla, aby opravdu si vzali nějakou dětskou knížku, kde je třeba nakreslený chlapeček, holčička, to je dneska literatura dostupná. No a tam by, protože takhle bych třeba já vedla rozdílů mezi chlapečkem a holčičkou, že bych jim ukázala obrázky a jednotlivě bychom opravdu popisovali jednotlivé části těla a snažila bych se jí vysvětlit, nevím, jestli by pochopila, že holčičky prostě mají tělo takhle nastavené a jsou takhle od narození, nejde nic měnit a chlapecké tělo, že je zase tak a tak a že to prostě jede. Tak bych se jí to snažila hezky vysvětlit.

Havránková Jana

Co si představíš, když se řekne dětská masturbace?

Co si představím, když se řekne dětská masturbace, no masturbace. Masturbace malých dětí. To znamená objevování svých pohlavních orgánů, stimulace pohlavních orgánů, sebeukájení no prostě masturbace. Masturbace je masturbace. Nevidím po technické stránce, po manuální stránce mezi dětskou masturbací a masturbací dospělých nic rozdílného.

Setkala ses někdy ve školce s dítětem, které masturbovalo?

Setkala. Musím říct, že poslední dobou, myslím tak posledních pět let, už to není tak časté. Ale také záleží na tom, jak jsou ty děti staré. Záleží na věku a na tom, jaké je složení dětí. Ale poslední dobou to bylo méně časté.

U jakého věku je to častější?

Tak podle mého názoru obecně masturbují děti každého věku, ale v té mateřské škole mám já zkušenost, že to většinou byly ty staří děti. Ti předškoláci, těch 5 – 6 let.

Při jaké příležitosti masturbují?

Nejčastěji masturbují děti při odpočinku. Když si vlezou pod peřinky a to dítě má takový pocit soukromí, některý děti se nudí a některý se tím i uspávají. Ale měla jsem ve třídě chlapečka, který masturboval i u oběda.

Jak si na něj reagovala?

Konkrétně s tímto chlapečkem, protože tam to bylo složitější v rodině a vůbec ta situace pro něj nebyla jednoduchá nikde. Takže jsem s ním a vlastně se všemi dětmi co jsem se setkala, jsem to řešila rozhovorem někde v soukromí, že jsou dané normy chování, které se, třeba u stolu zrovna nehodí a není ani z hygienických důvodů vhodný, aby tohle děti u stolu dělaly. Když si umyje ruce před obědem, tak si je nebudou strkat do kalhot. Ale všechny ty děti, co si tak pamatuju, tak všechny tyhle případy jsem řešila nějakou domluvou v soukromí.

Můžeš mi říct víc o tom klukovy?

Tam bylo složité rodinné prostředí. Ono už to je pár let, ale co si tak vzpomínám, tak rodiče se rozváděli, vychovávala ho více méně babička. On nebyl takové to zakřiknuté dítě, který si neví rady, bylo to spíš dítě které, tím jak se to v něm všechno mele a jak se v něm všechny ty procesy odvíjejí, tak to ventiluje hyperaktivně tím pohybem. Takže když to dítě sedělo na židličce a už nemělo jinou možnost, než běhat, skákat, hopsat,

tak si strčil ruce do kalhot a začal masturbovat. To bylo 7 až 8 let zpátky, ale myslím, že tam byla složitá domluva i s rodiči, že se to nedalo moc řešit. Připadalo mi to takové neřešitelné. Ale když masturboval v postýlce pod peřinkou, tak to jsme už potom v podstatě přecházely, ale u toho stolu to ne. To jsme si řekly, že to nejde. Ne že by se to nehodilo proto, že to dítě masturbuje, ale nehodilo se to proto, že si čisté ruce strkal do kalhot před obědem, takže z hygienických důvodů.

Reagovaly na něj nějak ostatní děti?

No reagovaly na něj vlastně po tom, co si ho takhle dvakrát třikrát vezmeš stranou, vysvětlíš mu to a potom už ho jenom upozorňuješ. Takové to „Ruce do klína, nebo vyndej si ruce z kalhot“. Tak potom už na něj děti taky upozorňovaly, ne jako „co to děláš?“ ale „vyndej si ruce z kalhot“. Ale že by se nějak posmívaly, nebo že by to rozpitvávaly, to jsem si nevšimla nikdy. S tím jsem se já nesetkala, že by to děti napadaly, nebo že by to napodobovaly.

Jak by ses jako pedagog zachovala v situaci, kdy by se mu děti posmívaly.

Tak asi jako se vším. Vždycky si sedneme do kroužku a o těch věcech, ať je to cokoli, tak si o nich povídáme. Jak to vidí, proč to tak mají, proč to tak nemají, většinou s nějakou loutkou, ale to mluvím o tom, když řeším jakékoli jiné problémy. Tohle já jsem nikdy neřešila. Ale řešila bych to stejně. Když mě svědí vlasy, tak se podrbu na hlavě, když mě svědí koleno, tak se podrbu na koleni, no tak prostě to dítě má nějaký důvod, svůj dětský proč to dělá a mluvili bychom o tom. Nevím, kam bychom došly, ale to už teoretizuju. Ale u mě se obecně děti málo kdy posmívají sobě navzájem. My jsme to většinou řešili hned, aby tam nevznikaly ty mechanismy, protože začne jeden a pak už se posmívají všichni a všemu.

Co všechno podle tebe může být příčinou dětské masturbace?

Já myslím, že nejčastější důvod u té dětské masturbace je to, že dítě objevuje samo sebe. Když si šťouchne do oka, tak ho to bolí a dělat to nebude, ale když si sáhne na pohlaví tak ty děti to prostě vnímají. Jsou to jenom malý dospělý. Jsou to jenom malý lidi. On není mezi těma dospělýma a dětmi, co se týká těch tělesných věcí a citění takový rozdíl. To jenom dospělci si myslí, že tomu děti nerozumí. Myslím si, že úplně nejzásadnější je objevování toho svého těla. A samozřejmě, že pokud to prostředí v rodině je vstřícné a dítě takovouhle věc zjistí, tak to s rodiči konzultuje a rodiče mu to vysvětlí a dostanou se vlastně k tomu, že je to soukromá věc, která se na veřejnosti

nedělá, ale že to je v pořádku. Když tam tahle vazba od rodičů není, tak potom dítě využije každou příležitost k tomu, aby masturbovalo, aby si tu zkušenost udělalo, vytvořilo a potom to dělají ve školce. Anebo doma. Oni to rodiče nezjistí, když si myslí, že spí, večer v postýlce. Pak je to, a to si myslím, že je hlavně u předškoláků a to je nuda. Poté co to dítě v nějakém věku zjistí, že to je věc, která je příjemná, tak u těch předškoláků to většinou bývá nuda. Protože oni mají odpoledne odpočívat, nebo mají nějaké klidové činnosti, protože každá školka už je zařízená, aby ty nespavé děti už nespaly. My jsme s předškolákama nespaly, jenom tak 20 minut ležely a poslouchaly pohádku nebo měli nějakou cílenou relaxaci, tak masturbují z nudy. Nebaví mě to, co bych měl dělat, nudím se, tak začnou masturbovat. A potom s tím už jsem se taky setkala, že to je problém opravdu jako fyzický, zdravotní. Buď ty děti mají problém s močovými cestami, anebo u holčiček, že mají gynekologické problémy a to myslím že poslední dobou, konkrétně tenhle důvod začíná být častější. Že i ty malé holčičky mají gynekologické problémy a jim to nepříjemné tak se vlastně spouští ten mechanismus toho dráždění a je to takový začarovaný kruh. A potom jsou děti, které jsou vystresované, které jsou opravdu ve stresu a přišly na to, že tahle činnost je nějakým způsobem uvolňuje a uklidňuje.

Co si myslíš, že je spouštěčem toho, že jsou u holčiček častější gynekologické problémy.

Já nejsem doktor. Já osobně si myslím, že to je až fanaticky přehnaná hygiena, ta přirozená obranyschopnost organismu je narušená těma kosmetickýma přípravkami. To je jedna věc a druhá věc, co se týká ledvin a močového ústrojí jako fyzicky, tak každý orgán je v těle spojený s nějakou emocí a pokud ta emoce je nějakým způsobem vyhocená, tak se to projeví i na fyzickém stavu těla. Ledviny jsou spojené s tou prazákladní jistotou. Vlastně ledviny a pohlavní ústrojí jsou první a druhá čakra a to je o těch základních jistotách, vlastně, že jsem v bezpečí, že rodina je pro mě bezpečné místo, že nemusím mít obavu, jestli se stane tohle nebo tamto. To jsou věci, které dneska ve společnosti nejsou už úplně standardní.

Jak bys reagovala na děti napodobující soulož?

Přemýšlím, jestli jsem se s něčím takovým nesetkala jako učitelka, protože si myslím, že ano. No reagovala bych jako na jakýkoli jiný problém. Vždycky se nejdřív těch dětí zeptám, co dělají, ale musí to být takovým tím přátelským tónem, aby neměly pocit, že je jdeme kárat, protože to se od nich nic nedozvím. Ale většinou ty děti, jako nemyslím

si, že by někde přišly k pornu, nebo konkrétně, že by rodiče zapomněli vypnout televizi a děti se k tomu připlety, ale dneska už je těch časopisů a informací, co se týká těch obrázkových tolik, že to dítě k tomu může snadno přijít. Takže první bych se zeptala, co dělají, co to má být. Taky jsem se setkala s tím, že si holčička s chlapečkem vlezly pod peřinu, když jsem potom za nimi přišla a zeptala jsem se jich, co dělají, tak mi řekli „ My se máme rádi.“ No a co děláte? „ Strkáme si nohy pod peřinu.“ Takže si myslím, že ty děti úplně neví, co dělají, prostě napodobují něco, co viděly. Zase bych to dělala v soukromí, a takovým normálním dětským způsobem těm dětem vysvětlit, že když se mají maminka s tatínkem rádi tak si spolu lehnou do postele. A nikdy jsem dětem nevysvětlovala jako fyzicky tu soulož, jako průnik penisu do pochvy. Myslím si, že to ty děti úplně nemusí vědět. Ale v tomhle mám zásadu, že z nich vytáhnu, co ví a potom to nějakým způsobem uhladím. Aby si to v té hlavičce srovnaly s realitou. Aby tam nevznikaly představy, které by je mohly zavést úplně scestně. Ale vím, že jsou třeba i knížky o sexuální výchově pro předškolní děti, kde tyhle obrázky jsou, ale já jsem tu knížku nikdy nepoužila a nikdy jsem jí nevyhledávala. Když za mnou to dítě přijde a zeptá se mě, tak mu to vysvětlím, ale abych tu informaci podávala já cíleně s tím, že rozšířím jejich obzory, tak to jako ne.

Bc. Ivana Moravcová

Co si představíte, když se řekne dětská masturbace?

Je to hledání identity pohlaví dítěte, je to přirozená věc, kdy se dítě ztotožňuje se svým pohlavím. Tyhle první projevy masturbace se projevují už v kojeneckém věku, když se dítěti sundá plena. Dítě zkoumá své tělo a dochází ke hmatovým reakcím, osahává se a získává povědomí o svém těle. Samozřejmě k tomu potom přispívají další věci, kdy masturbace je vyhledávanou částí navození si hezkých chvil. Dítě z toho má dobrý pocit. Ale je to naprosto přirozená věc, která se u dětí v předškolním věku vyskytuje, sice ne v tak velké míře, protože některé děti masturbují tak, že o tom nikdo neví. Samozřejmě tím, když dítě objeví, že holčička má jiné pohlavní orgány než chlapec, tak se ztotožňují s tou vlastní identitou, jestli je muž, nebo žena. A když je tam to hlazení, nebo děti mohou použít plyšáky, nebo cokoli co si vkládají k těm pohlavním orgánům a následně zjišťují, že jim to dělá dobře, tak od této chvíle je to identifikace, neboli ztotožnění se s pohlavím se kterým se to dítě narodí.

Setkala jste se někdy ve školce s dítětem, které masturbovalo? A při které příležitosti?

Samozřejmě jsem se s tím setkala a ta masturbace je ve vysoké míře hlavně při odpoledním spánku. Jsou děti, které si vyhledávají různé předměty, nábytek, hračky a vlastně nějakým způsobem dochází k tomu fyzickému kontaktu i během dne. Měli jsme třeba holčičku, která si vyhledávala rohy stolů a pořád si o ně nějakým způsobem dělala dobře. Ta používala různý nábytek a samozřejmě i hračky. Většinou, když má to dítě nějakou činnost, nebo zábavu, která ho od tohohle dokáže odpoutat, tak samozřejmě jde tam a bude dělat to co ostatní děti, ale při tom klidu na lůžku ty děti, když neusnou, tak si tímhle přivolávají své radostné pocity.

Jak jste reagovala na dítě, které masturbovalo?

Tak samozřejmě reakce je taková, protože jsme lidé, kteří mají vzdělání v rámci dětské psychologie, takže my víme, že to je přirozená věc. Nicméně ta masturbace může být i hlasitá a může rušit ostatní děti. Takže jsem třeba používala, že jsem to dítě dala tak, aby bylo samozřejmě v tom kolektivu dětí, ale aby byl kousek stranou, aby nerušilo tu větší část dětí, ale jenom tu menší část, nebo potom, když už ty děti byly starší, tak jsem se zeptala, jestli nechce ležet a dala jsem mu hračku, aby si mohlo hrát. Pokud jsme věděli, že to dítě už nespí, tak mu nebudu říkat, ať to nedělá nebo, že se to nesmí,

ale zvedla bych ho a zahájila bych s ním jinou činnost, třeba nějakou hru, nebo kreslení, aby to dítě přišlo na jinou činnost.

Proč si myslíte, že byla tato reakce správná?

Jestli byla správná, to nevím. Ale určitě bych neřekla dítěti, že se to nesmí dělat. Když je to přirozená věc, tak to dítě určitě nějak reaguje, je zvědavé, něco chce zjistit, protože děti v předškolním věku se pořád něčemu učí. Dítě zjistilo při masturbaci, že mu to dělá dobře, tak proč by si nemělo navozovat tyhle pocity. Většinou s tou masturbací, jestli můžu říct, tak jsme se setkali hlavně u dětí, které měly nějaké problémy i v rodině a tak došly k tomu, že sami sebe uspokojovaly proto, že se jim z nějakého důvodu něčeho nedostávalo. Tohle sebeuspokojování prováděli hlavně z důvodů, že jim to něco přinášelo a měli problém v rodině. Buď ta rodina neplnila tu svojí funkci, nebo tam byly různé problémy třeba se starším sourozencem, rozvedení rodiče, nebo tam byli různé problémy bez ohledu na to, jestli to byla rodina sociálně zvýhodněná nebo nezvýhodněná rodina, tam to vůbec nehraje roli.

Jak na masturbaci dítěte reagovaly ostatní děti?

Tak v podstatě děti nereagovaly. Když potom dochází k nějakým hlasitým doprovodným vzdechům, nebo výkřikům, tak samozřejmě, že ten kdo nespí, tak se podívá co se kde děje. Ale děti se podívaly a otočily se, nebo se chvíli koukaly, ale neříkali nic, že ten dělá tohle nebo tamto. Vůbec to v obraze toho dalšího dítěte nefigurovalo a neupozorňovaly na to. Děti to braly, jako že se tam něco děje, ale nechaly to být a nijak se o tom nevyjadřovaly.

Ani to nenapodobovaly?

Nikdy jsem se nesečkala s tím, že by to někdo chtěl zkusit napodobit ve školce, to ne. Potom jestli někdo něco napodoboval, tak napodobovali masturbaci, ale ne jako tu fyzickou, ale jen jí napodoboval jako vtípky, nebo legraci. To bylo proto, že samozřejmě to dítě někde něco vidělo, ne u dětí, ale třeba v televizi, na videu, nebo v nějakém televizním pořadu, aniž by o tom rodiče mohli vědět, protože samozřejmě v dnešní době si děti otevřou počítač, dostanou se kamkoli a rodiče o tom nemají ani tušení, nebo můžou sledovat jenom hudební kanál ÓČKO kde dneska vidí různé masturbační nápodoby, to už přeci není ani tanec, to co tam předvádí. Ty děti to samozřejmě může nějakým způsobem zaujmout, když se k tomu můžou dostat a ten případ jsem zažila. Setkala jsem se s tím, že jsem měla ve třídě dva sourozence, chlapec byl předškolák

s odkladem a jeho sestra byla o tři roky mladší. Chlapec, jako vždycky nám předváděl masturbaci, ale jenom jako, že to má v ruce v nějaké nadpřirozené velikosti. Přitom dělal různé pohyby, stál, byl oblečený a bylo to v rámci, že byl exhibicionista, že se na sebe snažil upozornit. Ale musel se setkat i s tím aktem soulože, jako takové. Protože na své sestře předváděl erotické pohyby, oba byli oblečení. To už jsem tedy řešila i s rodiči.

Jak jste reagovala na sourozence napodobující soulož?

Tak samozřejmě, že chlapec určitě věděl, co to je a protože byl s odkladem, tak se s tématem sexuální výchovy už zřejmě někde setkal. Navíc má dva starší sourozence, tak se o tom mohli bavit. Ale reagovali jsme na ně tak, protože to bylo v průběhu spaní, kdy se dostaly na to lehátko, takže v tu chvíli se obnažily a on měl potřebu nám to ukázat. Třeba nám ukazoval i zadek, že se předklonil a děti se tomu smály, tak to potom předváděl schválně. Ale vždycky to dělal, když byla paní učitelka otočená a nedívala se, tak v té chvíli to stihl. Ale samozřejmě to viděla třeba kolegyně. Nejde dětem vysvětlovat, proč by se to nemělo, když to někde vidí a oni to neumí rozlišit. Takže jsme to udělaly tak, že jsme nedávaly vedle sebe jejich lehátka, ale každý byl někde jinde a my jsme dál sledovaly, jestli třeba nevyužije někoho jiného, ale on si na nikoho jiného netroufnul. Ale tam je pravda, že to už jsme řešily s rodiči, protože to jsme usoudily, že je v rámci ohrožování mravní výchovy dětí. Tam už nebyla masturbace jako fyzická, jakoby u toho dítěte, ale nápodoba soulože nebo něčeho erotického. Masturbaci nebudu řešit s rodičem do té doby, dokud neuvidím, že si tím to dítě ubližuje. Protože děvčata si do pochvy mohou vkládat různé předměty, takže tam už bych viděla riziko. I když to je otázka velice intimní a neradi bychom se s nimi o tom bavili, tak když už by to byla otázka zdraví, tak bychom se s nimi o tom bavili. O nějakých patologických jevech se v předškolním věku ani nedá mluvit, protože děti všechno zkoumají a zjišťují, takže z nějakého důvodu to dělají. Zjistí, že jim to dělá dobře, takže nebudu řešit masturbaci do doby, než zjistím, že je dítěti ubližováno, ale to ubližování není jenom fyzické ale i morální. Protože, když si rodiče nezabezpečí nějaké programy na počítači a dítě se tam bude umět proklikat a dostane se tam nějakým způsobem a bude ho to zajímat. Samozřejmě je to zaujme, protože to je něco co neznají a nevidí důvod, proč by nám to neukázaly. Takže asi takhle, do doby než bych viděla, že je to zdraví nebezpečné tomu dítěti, hlavně si myslím teda u holek. Když

kluci by taky mohli. Takže kdybych viděla, že to je zdraví škodlivé z toho důvodu, že si může něco udělat jako fyzicky, tak tam už bych samozřejmě o tom s rodiči mluvila.

Setkala jste se někdy s případem, že by si dítě ublížilo?

Ne nikdy. Že by k tomu používalo hračky, nebo předměty, které by si tam vkládalo, to ano, ale že by si vyloženě ublížilo, jako odřeniny nebo tak něco tak s tím jsme se nikdy nesetkali.

Co všechno podle vás může být příčinou dětské masturbace?

Tou hlavní příčinou je poznávání sebe sama, identita se svým pohlavím. Potom si myslím, že tím dítě řeší nějakou stresovou situaci.

Myslíte si, že neodůvodněné zakazování masturbace, nebo nesmyslný zákaz může mít na dítě negativní vliv?

Určitě může. To dítě by si něčím mělo projít a nejedná se jenom o masturbaci, ale samo si musí zjistit, jestli to takhle je, nebo to takhle není. Protože když se dítěti něco zakáže, tak ono samo chce třeba zrovna na něco přijít. Chce ten pokus omyl. Něco dítě napadne a chce si na to přijít. Může se stát, že z toho může mít i psychický blok, takže by do budoucnosti mohl mít chlapec nebo dívka problémy ve svém sexuálním životě.

Hledala jste někdy informace o dětské masturbaci v literatuře?

Samozřejmě, že hledala. Nejenom, že byly součástí studia, ale hledala jsem si, jak bych měla jako učitelka správně zareagovat, aby to všechno bylo v nějaké normě a abych nepřekročila nějaký rámeček, což by mohlo u dítěte způsobit právě ty psychické následky. Ale ta hranice je tak strašně tenká a je to tak velice choulostivá věc a hlavně intimní. Takže si myslím, že pokud je ta masturbace, dá se říct, přirozená, tak bychom o tom nemuseli s rodiči ani hovořit, protože oni to určitě ví také, že to takhle je.

Setkala jste se ve školce kromě masturbace a nápodoby soulože ještě s jiným projevem dětské sexuality?

To už je opravdu hodně dávno a tam byl případ dvou sester, které v době na lehátku, kdy si ten fakt, že si jdou lehnout, asociovali s tím, co viděly, protože tam bylo jasné, že viděly nějaký erotický film, protože to byly sestry a předváděly dětem, mezi chvilkou kdy jsem utírala stoly a ony si šly lehnout, lesbický sex, ale opravdu bez pyžam.

Co si myslíte o zařazení sexuální výchovy do mateřské školy?

Dítě těžko pochopí, co to ta sexuální výchova vlastně je. Tak, jako ji chápeme my dospělí. Bez problémů rozezná pohlaví. Sexuální výchova jako taková stejně v té mateřské škole existuje, protože to rozeznávání pohlaví a nějaké to genderové myšlení má ve školkách nějakou tradici. Děti s tím přicházejí z rodin a v oblasti „Dítě a tělo“ se toho dotykáme. Je to pro ně ale složité, ale dá se jim to vysvětlit nějakou formou, která je lépe pochopitelná. Já si třeba pamatuji jako zhruba osmi až devítileté dítě, kdy nějaký kluk přinesl erotické fotky do školy, třeba zvětšenou vagínu nebo penis a my jsme vůbec nepoznali, co to je. Zprvč to mělo ochlupení a my jako děti se s tím do té doby nesetkaly. Měli jsme sice představu, ale dopracovali jsme se k tomu, až když jsme byli starší. Myslím si, že to dítě pochopí, že když je pár, tak spolu mohou mít dítě, když se mají rádi. Ale samotný sexuální akt nebo i slova jako penis či vagína jsou pro ně příliš těžké termíny. Můžeme jim to sice říct, ale nebudou si to pamatovat. Takže ta sexuální výchova se zařazuje běžně, nicméně nevím, zda by všichni rodiče s tím souhlasili. Myslím si, že jsou věci, o kterých by se s dítětem měli bavit rodiče a dát jim najevo, že se o nich ve školce nemluví, pouze doma. Moje maminka se se mnou o těchto věcech nikdy příliš nebavila, v tomto mě vychoval spíše až internát.

Co z té sexuální výchovy byste zařadila nebo zařazujete při řízené činnosti?

Máme například obrázkové publikace, říkáme si tělesné rozdíly, srovnáváme si to se zvířátkem. Dotkli jsme se i rozdílů v oblečení. Je to tedy určení budoucí role muž/žena, tedy pohlavní identita. Jak se kdo bude oblékat, jaké činnosti bude vykonávat, i když v dnešní době se tyto rozdíly již stírají. V rámci generového myšlení. Probíráme i změny v těle.

Co byste řekla vyděšeným rodičům čtyřleté dívky, kteří by volali do školky, že neví co s dcerkou, která si k narozeninám přeje penis?

Já bych jí nechala napřed ten penis nakreslit. Chtěla bych vidět, co si vlastně přeje. Mohla totiž to slovo někde slyšet, aniž by znala jeho význam. Nejdůležitější je, aby děti poznaly význam slov. Je to o komunikaci, o předčtenářské gramotnosti. A pokud bych zjistila, že penis může vypadat jako zvířátko nebo jako sáňky, tak bych věděla, že tento výraz nesouvisí s tím, co víme my dospělí. A pokud by si přála opravdu penis, řekla bych jí, že penis nemá a mít nemůže, protože je holčička a penis mají kluci. Jinak si nevím rady.

Dotazník

Autostimulace (masturbace) dětí předškolního věku z pohledu učitelek

Dobrý den,

jmenuji se Alena Anna Červená a studuji na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích obor Učitelství pro mateřské školy. Tématem mé bakalářské práce je: **Autostimulace (masturbace) dětí předškolního věku z pohledu učitelek. Podle mého názoru se s dětskou masturbací setká každá učitelka, ale i v dnešní době je dětská masturbace takové tabu, že se o ní moc nemluví a učitelky tedy neví jak na dítě reagovat. Otázky prosím vyplňujte postupně a k žádné se nevracejte. Žádám o vyplnění tohoto dotazníku, pouze učitelky (učitele) v mateřské škole.** Dotazník je anonymní a informace budou zpracovány pouze pro mou bakalářskou práci.

Děkuji za Váš čas.

- 1) Jaké je vaše pohlaví?
 - a) Žena
 - b) Muž

- 2) Setkal/a jste se v praxi s dětskou masturbací?
 - a) Ano
 - b) Ne

- 3) Je masturbace v předškolním věku normální?
 - a) Ano, je přirozenou součástí vývoje sexuality
 - b) Ano, ale masturbují pouze chlapci
 - c) Ne, je ukazatelem psychické poruchy u dítěte
 - d) Ne, je ukazatelem zdravotního problému
 - e) Ne, děti předškolního věku nemasturbují

- 4) Jak byste ve školce přistupoval/a k dítěti, kdybyste zjistil/a, že masturbuje?
 - a) Důrazně bych ho napomenul/a a před dětmi poukázal/a na nevhodnost tohoto chování
 - b) Napomenul/a bych ho, že tohle se nedělá a je to špatné
 - c) Zaměstnal/a bych jeho pozornost jinou činností
 - d) Nechal/a ho být a později si s ním v soukromí promluvila o intimnosti jeho chování
 - e) Nechal/a ho být

- 5) Jak byste reagoval/a na děti napodobující soulož.
 - a) To se ve školce stát nemůže
 - b) Okamžitě bych je oddělil/a od sebe a napomenul/a je, že tohle se ve školce nedělá
 - c) Vzala bych si je stranou a promluvil/a si s nimi, proč není vhodné, aby soulož předváděli
 - d) Okřikl/a bych je a ptala bych se, kde to viděly
 - e) Nechal/a bych je být, je to stejně přirozené jako masturbace a nemá to žádný sexuální podtext

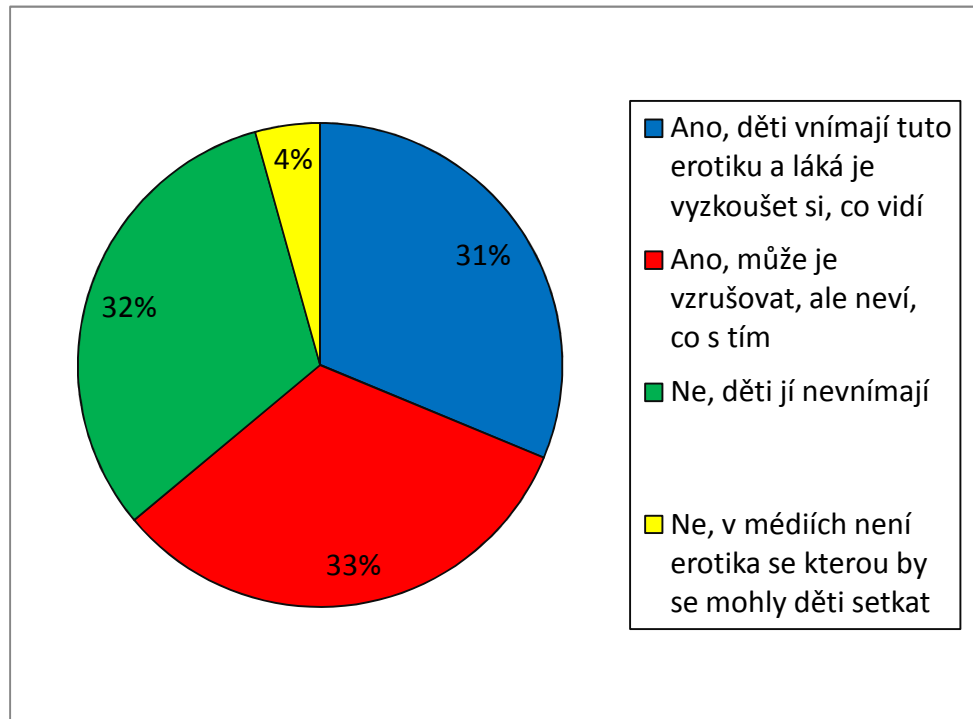
- 6) Může podle vás neodůvodněné zakázání masturbace mít na dítě vliv?
 - a) Ano, okamžitě s tím přestane a nebude se k masturbaci dále vracet
 - b) Ano, může považovat sexualitu jako něco špatného a vytvořit si sexuální blok do budoucího sexuálního života
 - c) Ne, o to víc ho to bude lákat

- 7) Má na dětskou masturbaci vliv snadná dostupnost erotiky v médiích?
 - a) Ano, děti vnímají tuto erotiku a láká je vyzkoušet si, co v ní vidí

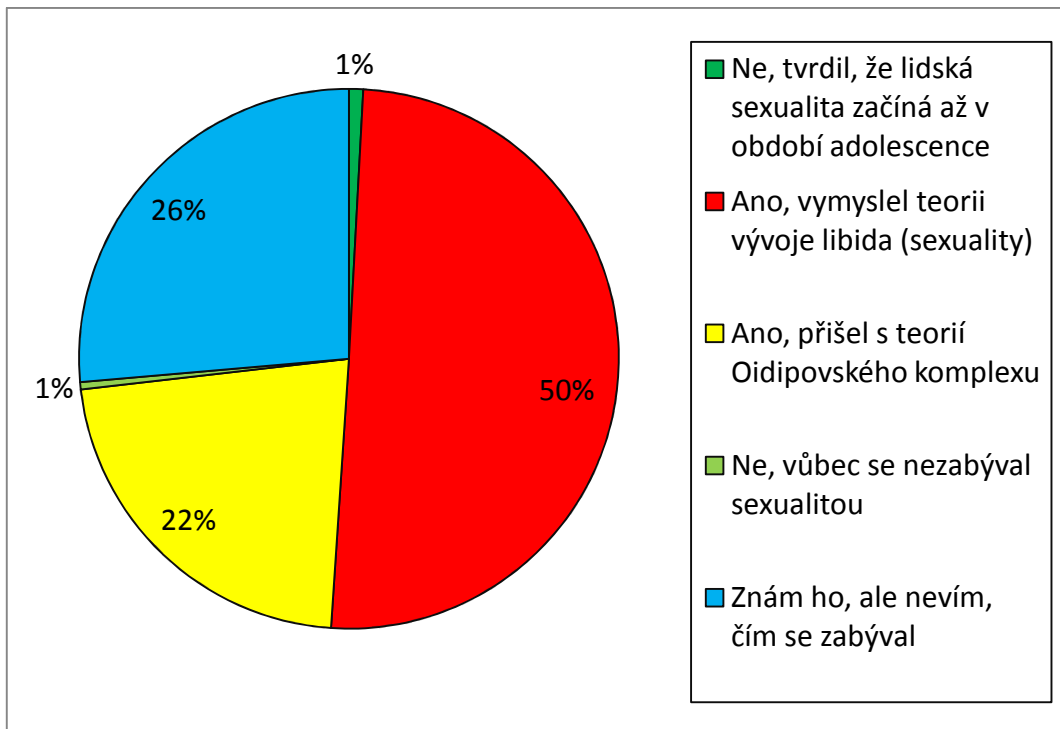
- b) Ano, může je vzrušovat, ale neví co s tím
 - c) Ne, děti jí nevnímají
 - d) Ne, v médiích není erotika, se kterou by se mohly děti setkat
- 8) Co může být důvodem dětské masturbace
- a) Zvědavost dítěte a jeho zájem o své tělo
 - b) Zdravotní problém v oblasti genitálií
 - c) Uvolnění dítěte při nadměrné úzkosti, psychické poruše či deprivaci
- 9) Přinesl Sigmund Freud nějaké důležité poznatky ohledně vývoje dětské sexuality?
- a) Ne, tvrdil, že lidská sexualita začíná až v období adolescence
 - b) Ano, vymyslel teorii vývoje libida (dětské sexuality)
 - c) Ano, přišel s teorií Oidipovského komplexu
 - d) Ne, vůbec se nezabýval sexualitou
- 10) Které erotogenní zóny mají podle S. Freuda vliv na vývoj libida (sexuality)?
- a) Ústa
 - b) Anální otvor
 - c) Genitálie
 - d) Bradavky
- 11) Měla by být v mateřské škole „probírána“ sexuální výchova?
- a) Ne, děti jsou na to příliš malé
 - b) Ne, sexuální výchova patří až na základní školu
 - c) Ano, děti by měly být v předškolním věku seznámeny se základními principy sexuální výchovy
 - d) Ano, dítě by ve školce mělo být seznámeno se sexuální výchovou, ale nevíme jak na to
- 12) Které oblasti byste zařadila do sexuální výchovy v mateřské škole?
- a) citové a sociální vztahy mezi lidmi, kamarádství, přátelství, vztahy v rodině
 - b) vztahy mezi mužem a ženou, partnerství, rodičovství
 - c) rozdíly mezi oběma pohlavími po stránce tělesné, psychické i sociální – sociální role
 - d) péče o zdraví, o vlastní tělo a jeho čistotu (včetně intimních částí)
 - e) cit pro osobní soukromí, přirozený stud
 - f) vznik života a narození dítěte
 - g) ochrana před nebezpečím úchylných jedinců
- 13) Víte o literatuře, která by pomáhala učitelkám v MŠ s tématy sexuální výchovy? Případně kterou?
- a) Ne, s žádnou jsem se nesečkala
 - b) Ano,
 - c) Nezajímala jsem se o to

Gryfy nezařazené do praktické části

7. Má na dětskou masturbaci vliv snadná dostupnost erotiky v médiích?

9. Přinesl Sigmund Freud nějaké důležité poznatky ohledně vývoje libida (sexuality)?

10. Které erotogenní zóny mají podle S. Freuda vliv na vývoj libida (sexuality)?

